

VIA MONTANA

Transnarodowa trasa turystyczna
Sudetów i Karpat

Transnational tourist route of Sudety
and Carpathian Mountain

VIA MONTANA

Transnarodowa trasa turystyczna
Sudetów i Karpat

Transnational tourist route of Sudety
and Carpathian Mountain

**EUROPEAN DEVELOPMENT CORRIDOR III
VIA REGIA**

Action 5.4. Development of tourist route

**Co-financed with ERDF Funds
in the framework of
INTARREG IIIB CADSES**

Wydawca/ Publisher:

Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu
Regional Bureau of Spatial Planning in Wrocław
Ul. Świdnicka 12/16
50-068 Wrocław

www.wbu.wroc.pl
wroc@wbu.wroc.pl
tel. +48 71 343 80 05
tel./fax +48 71 344 52 45

Grafika i skład/Desk-top publishing and typesetting:
Alicja Brakoniecka

Projekt okładki/Title page project:

Meritum Agencja Reklamowa
Public Relations
ul. Św. Idziego 2
50-328 Wrocław
biuro@meritum-pr.pl

Podkład mapowy/Bitmapped base:
Daunpol Sp. z o.o.
Wydawnictwo kartograficzne

Druk/Print:

PHU Cyfra
Jarosław Makuch
ul. Bujwida 32
50-368 Wrocław
cyfra@cyfra-druk.com.pl

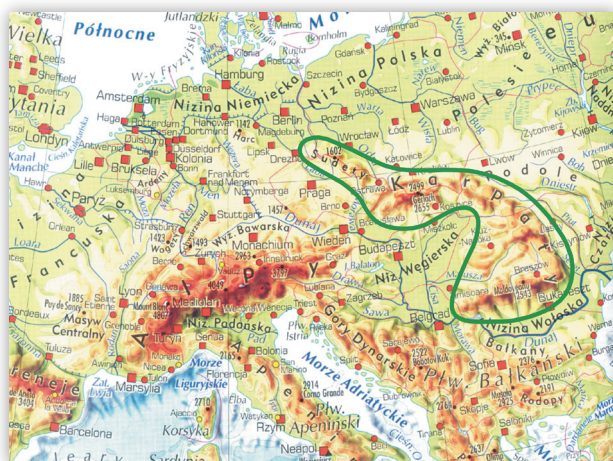
Nakład: 1000 egzemplarzy
Edition: 1000 copies

ISBN: 83-913472-8-1

Wrocław, 2008

SPIS TREŚCI/TABLE OF CONTENTS:

1. Wstęp	4 PL
2. Czym jest Via Montana?	5 PL
3. Projekt i proces	6 PL
3.1. Cel	6 PL
3.2. Metoda	6 PL
3.3. Partnerstwo i współpraca	7 PL
4. Via Montana - rezultaty	8 PL
4.1. Studium rozwoju trasy turystycznej Via Montana	8 PL
4.2. Przebieg trasy	11 PL
4.3. Założenia strategiczne	11 PL
4.3.1. Wstęp	11 PL
4.3.2. Określenie celów	12 PL
4.3.3. Główne pola działań	15 PL
4.3.4. Współpraca	15 PL
4.4. Upowszechnianie i promocja	15 PL
5. Zakończenie	16 PL
MAPA: Transnarodowa trasa turystyczna Sudetów i Karpat. Przebieg trasy.	
MAP: Transnational tourist route of Sudety and Carpathian Mountain	
1. Introduction	22 EN
2. What is Via Montana?	23 EN
3. Project and process	24 EN
3.1. Target	24 EN
3.2. Method	24 EN
3.3. Partnership and cooperation	25 EN
4. Via Montana – results	26 EN
4.1. Studies of development of the tourist route Via Montana	26 EN
4.2. Course of the route	11 EN
4.3. Strategic framework for Via Montana implementation	29 EN
4.3.1. Introduction	29 EN
4.3.2. Definition of goals	30 EN
4.3.3. Main fields of actions	33 EN
4.3.4. Cooperation	33 EN
4.4. Dissemination and promotion	33 EN
5. Conclusion	34 EN
Kontakt, autorzy/Contacts, authors	

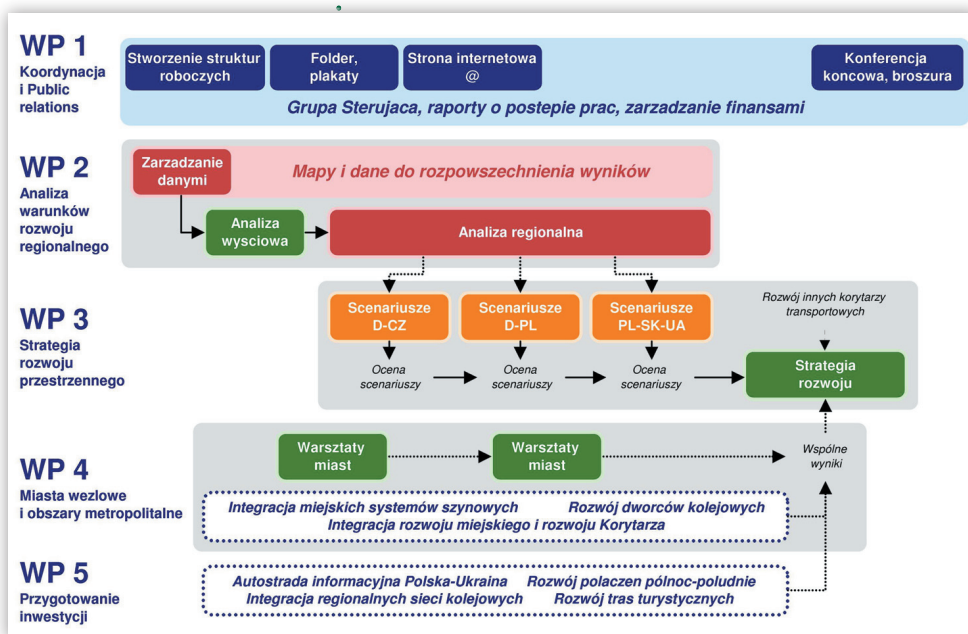

*Sudety i Karpaty
na tle mapy fizycznej*

1. Wstęp

Obszar Sudetów i Karpat zajmuje szczególną pozycję na mapie Europy Środkowej, przede wszystkim ze względu na uwarunkowania geograficzne oraz wysokie walory środowiska przyrodniczego i kulturowego. Występujące tu bogactwo wartości przyrodniczych, krajobrazowych oraz kulturowych odgrywa znaczącą rolę w formułowaniu polityk rozwoju regionów, które coraz mocniej akcentują konieczność wzmocnienia gospodarczego obszarów górskich poprzez rozwój turystyki.

Znaczenie tego obszaru radykalnie wzrosło od momentu akcesji Polski, Czech i Słowacji do Unii Europejskiej, a odzwierciedla to m.in. znaczna ilość realizowanych tu w ostatnich latach projektów rozwojowych, opartych o fundusze strukturalne. Jednym z takich projektów jest ED-CIII „Via Regia”, realizowany w latach 2005-2008, w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIB CADSES, i skierowany na wspieranie rozwoju obszarów pozostających w oddziaływaniu III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego. W prace nad tym projektem zaangażowało się 16 instytucji partnerskich z Niemiec, Polski, Republiki Czeskiej, Słowacji i Ukrainy, których pracę koordynował partner wiodący: Saksońskie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

*Schemat projektu
ED-CIII „Via Regia”*

Struktura projektu oparta była o realizację 5 komponentów tematycznych, wśród których znalazł się m.in. rozwój turystyki w paśmie III PKT. Umożliwiło to podjęcie działań na rzecz wykreowania i rozwoju idei pasma turystycznego Via Montana, w obszarze górskim i podgórskim Sudetów i Karpat. Jednostką kierującą realizacją tego działania było Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu, działające w imieniu Województwa Dolnośląskiego – partnera odpowiedzialnego za stronę finansową przedsięwzięcia.

2. Czym jest Via Montana?

Nazwę Via Montana możemy interpretować dwojako. Docelowo oznacza ona ideę zintegrowanego, transeuropejskiego pasma turystycznego, które w przyszłości połączy górskie i podgórskie obszary Sudetów i Karpat. Zwiąże ono wszystkie formy turystyki kwalifikowanej i kulturowej, stając się unikatową, w tej części Europy ofertą turystyczną.

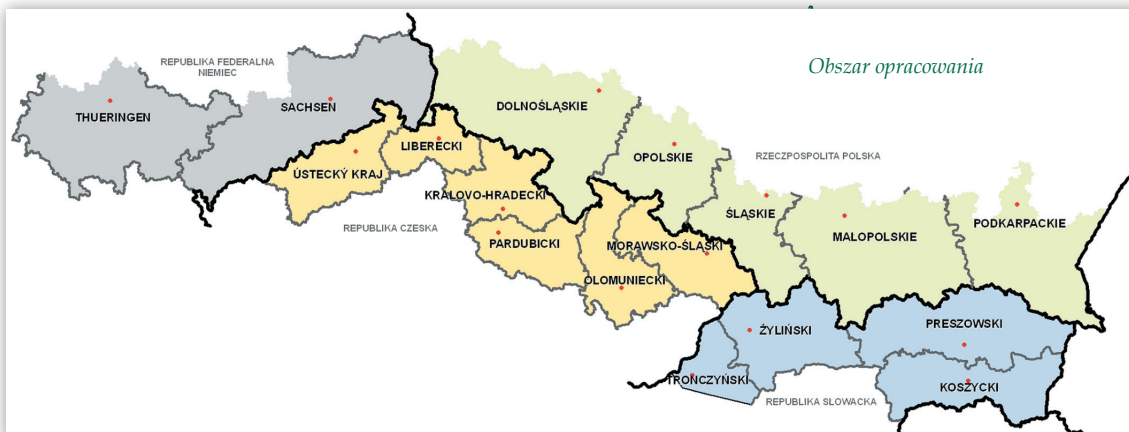
Jednak, obecnie, na potrzeby realizowanego projektu, nazwę tę przypisano samochodowej trasie turystycznej, wyznaczonej w górskim i podgórskim obszarze Sudetów i Karpat. Via Montana to zatem samochodowa trasa turystyczna, która:

- wyznaczona jest w transgranicznym obszarze sudecko – karpackim po istniejących drogach lokalnych;
- przebiega przez atrakcyjne, pod względem turystycznym, tereny górskie i podgórskie, które jednak częściowo pozostają niedoinwestowane i wymagają wsparcia;
- omija swoim przebiegiem najcenniejsze obszary przyrodnicze, jednak zbliża się do nich na tyle blisko, aby umożliwić ich penetrację;
- umożliwia dotarcie i zwiedzanie atrakcyjnych obszarów peryferyjnych, oddalonych od głównych miast i znanych ośrodków turystycznych, dając szansę rozwoju innym, dziś mało znanym, ale równie interesującym miejscowościom;
- stanie się w przyszłości osią rozwoju wiążącą wiele form turystyki, wokół której zbudowana zostanie odpowiednia baza turystyczna.

Obszar studialny trasy Via Montana objął podgórskie i górskie tereny oddziaływania III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego – Via Regia, na obszarze czterech państw: Republiki Federalnej Niemiec, Polski, Republiki Czeskiej i Słowacji.

Charakterystyka obszaru:

- powierzchnia ok. 130 000 km²
- długość granic państwowych (na kierunku wschód-zachód): ok. 1,5 tys km.
- ludność: ok. 17 milionów
- gęstość zaludnienia: ok. 131 mieszkańców na 1km²
- najważniejsze jednostki fizycznogeograficzne:
 - Las Turyński,
 - Rudawy (położone na pograniczu niemiecko-czeskim),
 - Sudety (położone na pograniczu polsko-czeskim),
 - Karpaty Zachodnie (położone na pograniczu polsko-słowackim)
 - Karpaty Wschodnie (położone na pograniczu polsko-ukraińskim).

Bieszczady - widok na
Jezioro Solińskie
(PL)

Bieszczady mountains –
view of the Solińskie lake
(PL)

Dębno - kościół pw. św.
Michała Archanioła
(PL)

Dębno – Church of St.
Michael the Archangel
(PL)

To przyszłe, spójne pasmo turystyczne charakteryzuje wielki, o skali europejskiej, potencjał turystyczny, na który składa się różnorodność i obfitość cennych obszarów przyrodniczo - krajobrazowych oraz obiektów i cech wielokulturowego dziedzictwa i przenikających się tradycji. O walorach tych stanowią m.in.:

- liczne małe miejscowości z historycznie zachowanymi układami przestrzennym;
- ogromna liczba historycznych obiektów i zespołów zabudowlanych, z których 15 wpisanych jest na listę światowego dziedzictwa UNESCO;
- imponujące powierzchnie obszarów przyrodniczych objętych ochroną prawną, w tym 25 objętych najwyższymi formami ochrony.

Obszar ten cechuje jednocześnie stosunkowo niski potencjał socjoekonomiczny, wynikający m.in. z peryferyjnego położenia, z dala od głównych centrów miejskich i ważnych powiązań komunikacyjnych. Jako szczególnie niekorzystne zjawiska wymienić należy m.in.:

- wysoki poziom emigracji oraz starzenie mieszkańców;
- niskie PKB (min. 3100 Euro/mieszkańca na wschodzie, max 8300 Euro/mieszkańca na zachodzie, śr. 5650 Euro);
- niskie kwalifikacje zawodowe mieszkańców;
- wysokie bezrobocie osiągające w niektórych miejscach nawet do 30%.

3. Projekt i proces

3.1. Cel

Wizją, która przyświecała podjęciu prac nad studium Via Montana było wypromowanie zintegrowanego pasma turystycznego o znaczeniu europejskim w obszarze Europy Środkowo Wschodniej. Pasma takie mogłoby stać się silnym impulsem dla ożywienia społecznego i gospodarczego górskich i podgórskich obszarów peryferyjnych poprzez ich aktywizację turystyczną. W projekcie zidentyfikowano dwa zasadnicze cele operacyjne, które stanowią fundament dla długofalowej realizacji tej wizji:

A. wyznaczenie trasy turystycznej dla zmotoryzowanych, która będzie osią krystalizującą wszelkie działania w przyszłości, a także stworzenie podstaw strategicznych jej realizacji;

B. promocja lokalna, regionalna i międzynarodowa idei Via Montana.

3.2. Metoda

Podstawą dla wyznaczenia przebiegu trasy było sporządzenie „Studium zagospodarowania przestrzennego turystycznej trasy dla zmotoryzowanych Via Montana”, wokół którego skoncentrowana była zasadnicza część wysiłków i środków. W ramach prac nad Studium, w pierwszej kolejności została wykonana obszerna ocena stanu istniejącego. Diagnoza dała podstawę do wstępnego wyznaczenia przebiegu trasy, w oparciu o przyjęte wcześniej kryteria, do których należały m.in.:

- wskazanie obszarów wymagających aktywizacji;
- poszukiwanie obszarów atrakcyjnych lecz mniej znanych;
- omijanie obszarów najcenniejszych przyrodniczo;
- prowadzenie trasy po drogach niższego rzędu.

W wyznaczeniu trasy wykorzystano wspomagająco wyniki prac warsztatowych z przedstawicielami regionów, a następnie jej przebieg poddano w regionach konsultacjom. Kolejnym etapem było wykonanie inwentaryzacji w terenie, która miała na celu weryfikację określonych teoretycznie założeń. Równocześnie prowadzono prace nad założeniami strategicznymi.

W wyznaczeniu trasy uczestniczył głównie zespół planistów Wojewódzkiego Biura Urbanistycznego we Wrocławiu, wspomagany konsultacjami zaproszonych ekspertów regionalnych.

3.3. Partnerstwo i współpraca

Nie do przecenienia w powodzeniu przedsięwzięcia było, i będzie także w przyszłości, przekonanie samorządów lokalnych i regionów o słuszności podjętej inicjatywy. Finalny efekt rozpoczętych działań uzależniony jest od tego, na ile przedstawiciele ośrodków regionalnych i lokalnych będą się z nimi utożsamiać i wykazywać aktywność w ich realizacji.

Z tego powodu, w projekcie priorytetowo została potraktowana potrzeba nawiązania współpracy z przedstawicielami regionów, położonych w obszarze objętym projektem. Nie we wszystkich wypadkach udało się nawiązać aktywną współpracę na etapie projektu, jednak wszystkie samorządy regionalne zostały poinformowane i zaproszone do współuczestnictwa w jego realizacji. Jednym z ważniejszych działań w tym zakresie było wystosowanie do przedstawicieli polskich województw oraz krajów czeskich i słowackich LISTÓW INTENCYJNYCH. Regiony zainteresowane ideą trasy Via Montana podpisały listy, w których zadeklarowały wsparcie inicjatywy w zakresie:

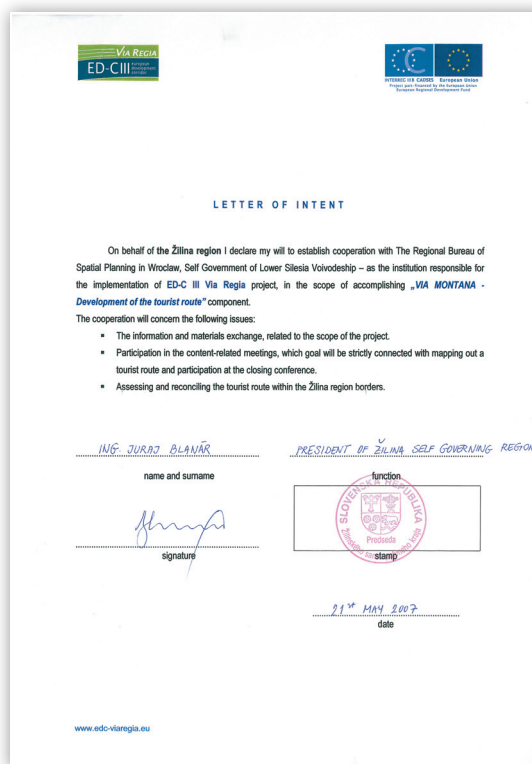
- przekazywania materiałów i informacji,
- uczestnictwa w spotkaniach,
- promowania działań korzystnych dla Via Montana w swoich regionach.

W trakcie trwania prac nad projektem, odbywały się spotkania informacyjne oraz warsztaty. W spotkaniach tych uczestniczyli reprezentanci regionów, które zostały uznane za kluczowe dla powodzenia projektu.

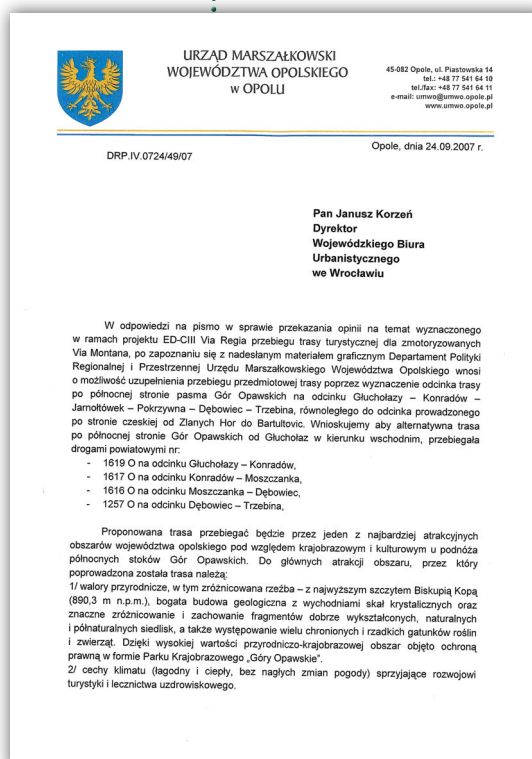
Bardzo ważną rolę w projekcie odegrały bezpośrednie konsultacje z ekspertami regionalnymi, a także pisemne opiniowanie wstępnego przebiegu trasy. Uwagi, spostrzeżenia i opinie, uzyskane podczas dyskusji i opiniowania zadecydowały o ostatecznej formie projektu. Efektem współpracy była akceptacja przebiegu przez większość partnerów regionalnych, co może przyczynić się znacząco do realizacji idei Via Montana w przyszłości.

Spotkania i warsztaty:

- **WROCLAW, 27.10.2006r.** – inaugurujące spotkanie z partnerami projektu ED-CIII „Via Regia”, zainteresowanymi realizacją i przyszłymi wynikami projektu. Organizatorzy przedstawili cele i przewidywane rezultaty projektu, a partnerzy mieli możliwość określenia własnych oczekiwań wobec projektu.

List intencyjny
Kraju Žylińskiego

Pismo opiniujące
Urzędu
Marszałkowskiego
Województwa
Opolskiego

Wisła,
31.11.-01.12.2006
warsztaty
(PL)

Workshop in Wisla
(Poland)
31.11-01.12.2006
(PL)

Zamek Książ,
03-04.12.2007r.
konferencja
podsumowująca projekt
(PL)

Final conference
in the Książ Castle
03-04.12.2007
(PL)

• **WISŁA, 30.11. - 1.12.2006r.** – konferencja o charakterze warsztatowym, która miała ogromne znaczenie dla dalszych kierunków rozwoju projektu. Sukcesem organizatorów było nakłonienie do udziału w spotkaniu, obok partnerów, również przedstawicieli regionów, które nie są zaangażowane w realizację projektu, ale które mają strategiczne znaczenie dla powodzenia zamierzenia, gdyż przez regiony te przebiega trasa Via Montana. Podczas dwudniowych obrad, goście zostali zapoznani z zamierzeniami projektu oraz aktywnie włączeni w pracę nad wyznaczeniem wstępnego przebiegu trasy, zgodnie z ich wiedzą o własnym regionie. Wypracowane rezultaty miały dużą wartość merytoryczną, i zostały wykorzystane w trakcie dalszych prac nad projektem. Inną, dodaną wartością konferencji było rozpowszechnienie wśród regionów informacji o idei Via Montana.

• **KSIĄŻ, 03-04.12.2007r.** – konferencja podsumowująca prace nad projektem Via Montana. Na spotkanie zostali zaproszeni wszyscy partnerzy, a także organizacje i instytucje spoza projektu, zainteresowane uzyskanymi efektami. Konferencja umożliwiła podjęcie dyskusji na temat rozwoju idei Via Montana w przyszłości. Przedstawiciele obecnych na spotkaniu regionów mieli możliwość zaproponowania form dalszej współpracy nad projektem i jego wdrażania.

4. Via Montana - rezultaty

4.1. Studium rozwoju trasy turystycznej Via Montana

Walory środowiska naturalnego i kulturowego

Delimitacją obszaru Via Montana zostały objęte tereny górskie i przedgórze Sudetów i Karpat. Jest to obszar wyjątkowy, charakteryzujący się wieloma cennymi obiektami i obszarami o charakterze przyrodniczym i kulturowym, spośród których wiele zostało docenionych i objętych ochroną prawną.

Góry Stołowe
Droga Stu Zakrętów
Formy skalne
(PL)

The Stołowe mountains
The hundred turns route
Rock formations
(PL)

Paradoksalnie, wolniejszy rozwój gospodarczy i pewne opóźnienia cywilizacyjne w tej części Europy spowodowały, że generalnie obszary te zostały uchronione przed silnymi przekształceniami, a obszary przyrodnicze mają charakter bardziej zbliżony do naturalnego, co świadczy o ich unikalności, i jest ich niewątpliwą zaletą.

Nie tylko środowisko naturalne, ale także dziedzictwo kulturowe jest mocnym atutem tego transgranicznego obszaru. Uwarunkowania historyczne, społeczne i ekonomiczne, jak również obecność wielu kultur i tradycji oraz ich wzajemne przenikanie miały ważny wpływ na oblicze i charakter środowiska kulturowego, i zadecydowały o różnorodności występujących tu zjawisk cywilizacyjnych. Unikalne walory środowiska przyrodniczego i kulturowego niosą w sobie imponujący potencjał proturystyczny, który bez wątpienia już został dostrzeżony, jednak tylko w niewielkiej skali jest dotychczas wykorzystany. Niewątpliwie, niezbędne jest podjęcie dalszych działań, które pomogą rozwinąć zrównoważoną turystykę oraz przyczynią się do upowszechniania i promocji tego urokliwego subregionu Europy.

Rudawy i Sudety	Karkonoski Park Narodowy
	Park Narodowy Gór Stołowych
	Krkonoský Národní Park (KRNP)
	Národní Park České Švýcarsko
Karpaty	Babiogórski Park Narodowy
	Gorczański Park Narodowy
	Tatrzański Park Narodowy
	Pieniński Park Narodowy
	Ojcowski Park Narodowy
	Magurski Park Narodowy
	Bieszczadzki Park Narodowy
	Tatrzański narodny park (TANAP)
	Národní Park Malá Fatra
	Národní Park Nízke Tatry
	Pienínský národní park
	Národní Park Slovenský Raj
	Národní Park Poloniny

*Najważniejsze
formy ochrony
przyrody*

Lp.	Obiekt/zespół	Położenie
1.	Jawor – Kościół Pokoju	Dolnośląskie, jaworski
2.	Świdnica – Kościół Pokoju	Dolnośląskie, świdnicki
3.	Wrocław – Hala Stulecia	Dolnośląskie, Wrocław
4.	Olomuniec – kolumna Trójcy Świętej	Olomoucký kraj
5.	Litomyšl – zamek	Pardubický kraj
6.	Kraków – zabytkowe centrum – Stare Miasto	małopolskie, Kraków
7.	Wieliczka – kopalnia soli	małopolskie, wielicki
8.	Oświęcim – obóz koncentracyjny Auschwitz-Birkenau	małopolskie, oświęcimski
9.	Kalwaria Zebrzydowska – zespół klasztorno-pielgrzymkowy OO. Bernardynów	małopolskie, wadowicki
10.	Binarowa, Dębno Podhalańskie, Lipnica Murowana, Sękowa – drewniane kościoły południowej Małopolski	małopolskie, gorlicki, nowotarski, bocheński
11.	Blizne, Haczów – drewniane kościoły południowej Małopolski	podkarpackie
12.	Špišský Hrad	Prešovský kraj
13.	Bardejov	Prešovský kraj
14.	Vlkolínec	Žilinský kraj

*Obiekty zabytkowe wpisane
na listę dziedzictwa
kulturalnego i naturalnego
UNESCO*

Karkonoski Park Narodowy i Krkonoský Národní Park
Tatrzański Park Narodowy i Tatrzański národný park
Międzynarodowy rezerwat biosfery Karpaty Wschodnie (Polska, Słowacja i Ukraina)
Babiogórski Park Narodowy

*Rezerваты
biosfery uznane
przez UNESCO*

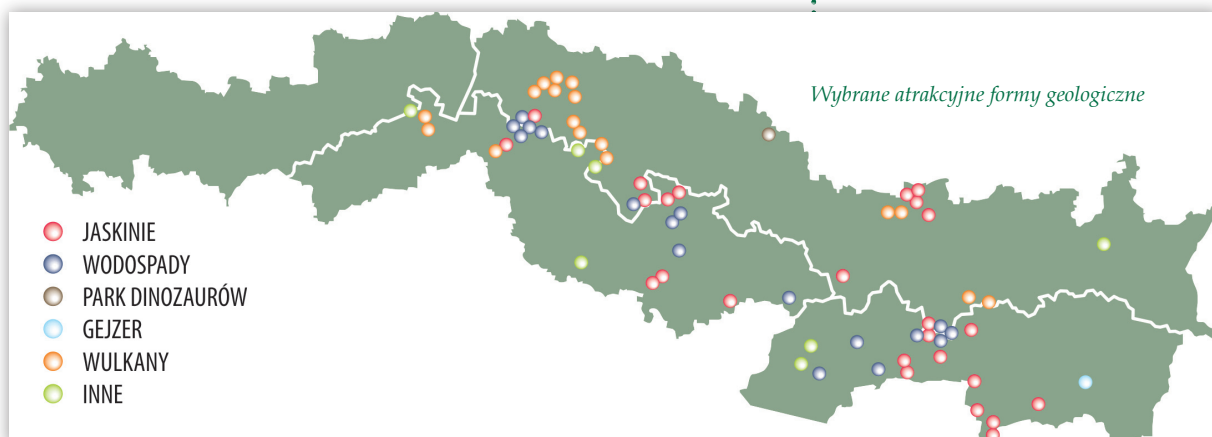
Lp.	Pomnik Historii	Położenie
1.	Krzyszów – opactwo cystersów	dolnośląskie, Kamienna Góra
2.	Legnickie Pole – pobenedyktynski zespół klasztorny	dolnośląskie, Legnica
3.	Wrocław – zespół historycznego centrum	dolnośląskie, Wrocław
4.	Wrocław – Hala Stulecia	dolnośląskie, Wrocław
5.	Góra Św. Anny – krajobraz kulturowo przyrodniczy założenia klasztorno-pielgrzymkowego	opolskie, strzelecki
6.	Bochnia – kopalnia soli	małopolskie, bocheński
7.	Kalwaria Zebrzydowska – zespół krajobrazowy parku pielgrzymkowego	małopolskie, wadowicki
8.	Kraków – historyczny zespół miejski	małopolskie, Kraków
9.	Wieliczka – kopalnia soli	małopolskie, wielicki

Pomniki historii

Walory turystyczne

Kształtowanie przebiegu trasy Via Montana przebiegało w oparciu o identyfikację czynników istotnych z turystycznego punktu widzenia, takich jak: występujące wiodące formy turystyki aktywnej, funkcjonujące miejscowości uzdrowiskowe czy przebiegające przez teren opracowania międzynarodowe szlaki turystyczne.

Możliwość uprawiania aktywnej rekreacji, obok walorów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych, współdecyduje dzisiaj o turystycznej atrakcyjności terenu. Cechy charakterystyczne Sudetów i Karpat, takie jak: specyficzny górski klimat oraz bogate zasoby wód mineralnych, kopalin leczniczych i wód termalnych warunkują rozwój licznych ośrodków uzdrowiskowych, natomiast warunki

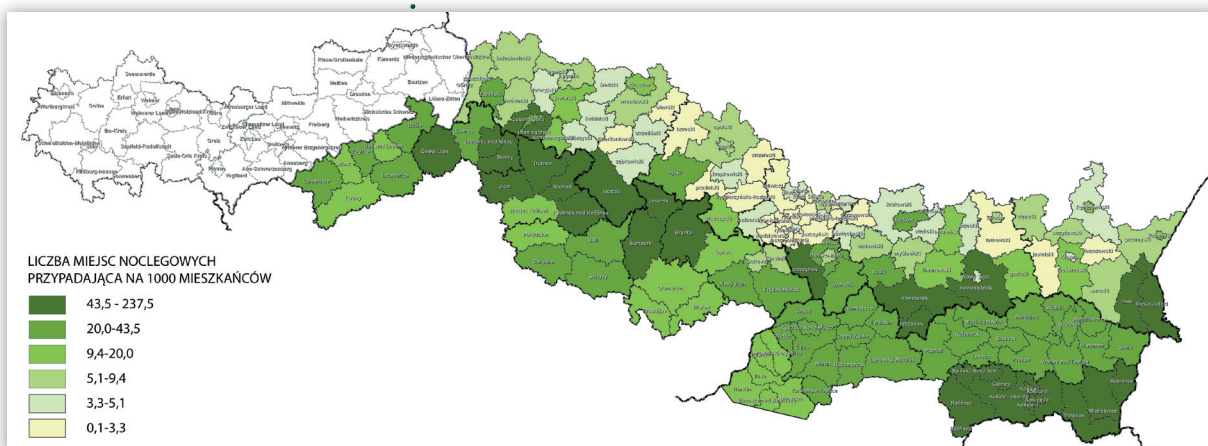

geologiczne, rzeźba terenu, czy swoiste warunki aerodynamiczne determinują rozwój różnorodnych form turystyki aktywnej, m.in. pieszej, rowerowej i konnej, narciarstwa, wspinaczki, penetracji jaskiń, lotniarstwa, żeglarstwa i innych. Ponieważ przyszły użytkownik drogi Via Montana to turysta zmotoryzowany, dotarcie z głównej trasy do któregoś z wybranych obszarów turystyki aktywnej w otoczeniu planowanej drogi z pewnością będzie w zasięgu jego możliwości.

Analiza społeczno – gospodarcza

Przeprowadzone dla terenu opracowania analizy społeczno – gospodarcze potwierdziły, naocznie zaobserwowane, występujące na tym terenie problemy społeczne oraz uwidoczniły obszary relatywnie lepiej i gorzej rozwinięte. Autorzy, kierując się wynikami uzyskanych analiz studialnych, skoncentrowali swoje wysiłki na wyznaczeniu trasy Via Montana po obszarach najbardziej dotkniętych marginalizacją społeczno – gospodarczą, które jednocześnie zachęcają wyjątkowymi cechami turystycznymi.

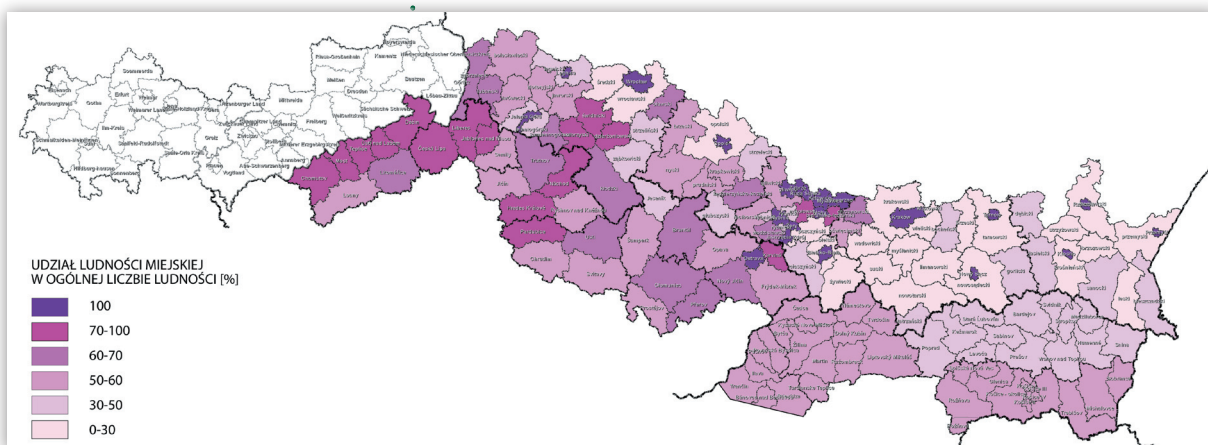
Potencjał bazy noclegowej w 2005 r.

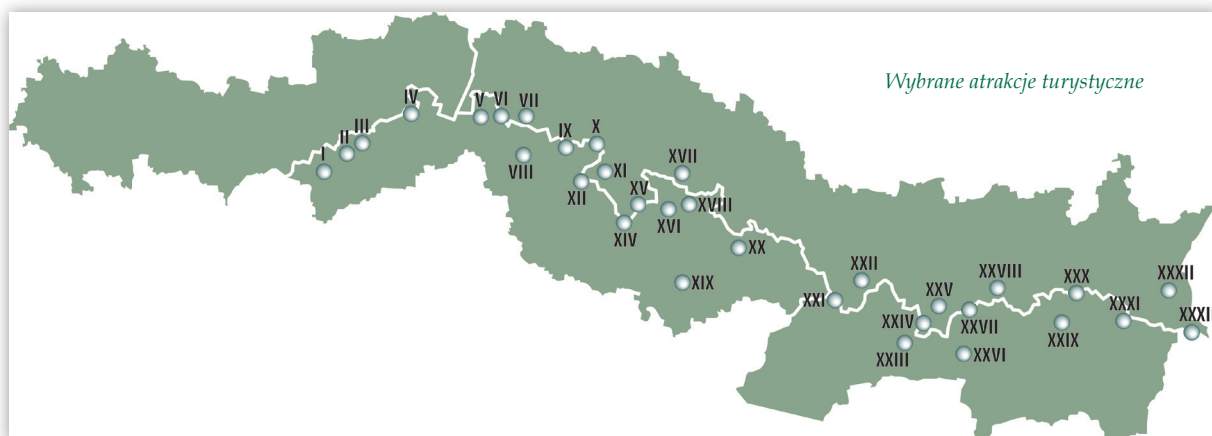

Dokument „Studium...” został wzbogacony o część graficzną, odzwierciedlającą szereg badań i analiz, przeprowadzonych dla obszaru opracowania:

- Przebieg turystycznej trasy dla zmotoryzowanych Via Montana, skala 1:500 000;
- Walory środowiska przyrodniczo – krajobrazowego i kulturowego, skala 1: 500 000,
- Walory turystyczno – rekreacyjne, skala 1:500 000;
- Zagadnienia społeczno – gospodarcze, 1:2 000 000;

Poziom urbanizacji w 2005 r.

- Podział fizyczny – geograficzny, skala 1:1 000 000;
- Struktura osadnicza, skala 1:1 000 000;
- Infrastruktura komunikacyjna, skala 1:500 000.

Dokument „Studium...” został opracowany w języku polskim. Wersja elektroniczna dokumentu, zapisana na płycie CD, została dołączona do niniejszego folderu.

4.2. Przebieg trasy

Rozpoczynając od granicy z Ukrainą na wschodzie, a kończąc na obszarze Turynii w Niemczech, wyznaczono ponad 2500 km trasy turystycznej Via Montana, przebiegającej przez obszar górski Słowacji, Polski, Republiki Czeskiej i wschodniej części Republiki Federalnej Niemiec. Na swojej trasie lub w jej pobliżu trasa napotyka na szereg atrakcji przyrodniczych i kulturowych w otoczeniu walorów krajobrazowych, które zachwycają swoją wyjątkowością. Wyznaczony przebieg utworzył pętlę, funkcjonalnie scalającą dwa największe pasma górskie tej części Europy – Sudety i Karpaty.

Trasa Via Montana daje szansę na poznanie krajobrazów Europy Środkowej bez naruszania ich bezpieczeństwa ekologicznego. Natomiast różnorodność oferowanych na trasie form turystyki zachęca zarówno do poznawania historii i kultury pogranicza, napawania się dziewiczą przyrodą jak i daje możliwości uprawiania specjalistycznych form turystycznej aktywności.

4.3. Założenia strategiczne

4.3.1. Wstęp

Sporządzona w ramach projektu obszerna diagnoza stanu, dała podstawę do sformułowania strategicznych wytycznych dla realizacji drogi i pasma Via Montana. Ważnym elementem tej diagnozy był przegląd zapisów zawartych w obecnie obowiązujących dokumentach programowych poziomu regionalnego i krajowego.

Jak wspomniano uprzednio, dalekosiężną wizją projektu Via Montana jest wykreowanie i realizacja zintegrowanego, unikalnego, ponadnarodowego pasma turystycznego w podgórskich i górskich obszarach Europy Środkowowschodniej, znajdujących się w paśmie rozwojowym III. Paneuropejskiego Korytarza Transportowego. Prace w ramach działania 5.4 w projekcie ED – CIII „Via Regia” skoncentrowane były głównie na wyznaczeniu osi tego pasma: turystycznej trasy dla zmotoryzowanych.

- Wybrane atrakcje turystyczne*
- I. Červený Hrůdek - pałac
 - II. Horní Krupka - zabytkowa warownia
 - III. Osek - klasztor Cystersów
 - IV. Park Narodowy Czeska Szwajcaria; Park Krajobrazowy Góry Łużyckie
 - V. Frydlant - unikatowe założenia urbanistyczne
 - VI. Góry i Pogórze Izerskie
 - VII. Sobieszów - ruiny średniowiecznego Zamku Chojnik
 - VIII. Vrchlabi - podcieniowe kamieniczki, barokowy ratusz, zamek z XVI w.
 - IX. Chełmsko Śląskie - domy tkaczy, barokowe kamienice kupieckie
 - X. Góry Sowie;
 - XI. Głuszyca i Walim - powojenne podziemne budowle i bunkry
 - XI. Wambierzyce - ośrodek kultu religijnego z barokową bazyliką
 - XII. Góry Stołowe - formy i labirynty skalne, Szosa Stu Zakrętów;
 - XII. Náchod - neorenesansowy ratusz, secesyjny gmach teatru, renesansowy zamek
 - XIV. Kudowa Zdrój i Duszniki Zdrój - miejscowości uzdrowiskowe
 - XIV. Międzygórze - XIX w. zabudowa pensjonatowa w stylu szwajcarskim i norweskim.
 - XV. Góra Igliczna z sanktuarium maryjnym
 - XV. Kletno - Jaskinia Niedzwiedzia
 - XVI. Łądek Zdrój - zabudowa uzdrowiskowa
 - XVI. Jeseník - ratusz z XVII w., zamek Vodní tvrz, ośrodek wodolecznictwa z zabudową sanatoryjną
 - XVII. Nyski Ośrodek Rekreacji (tzw. Riwiera Nyska)
 - XVIII. Złaté Hory - dawna kopalnia złota, ruiny trzech zamków
 - XIX. Šternberk - zamek z XIII w., augustiański klasztor i kościół farny
 - XX. Opawa - Muzeum Śląskie
 - XXI. Trójwieś Beskidzka (Istebna, Jaworzynka i Koniaków) - żywa kultura góralska i tradycje góralskie;
 - XXII. Żywiec - Stary Zamek z XIV w.
 - XXIII. Zuberec - skansen wsi orawskiej;
 - XXIV. Chochołów - chałupy i zagrody góralskie z XVII i XIX wieku, uznane przez UNESCO zabytkiem klasy "0" regionalnej architektury budowlanej
 - XXV. Ludźmierz - sanktuarium maryjne;
 - XXVI. Stary Smokovec - zabudowa uzdrowiskowa z XIX w.
 - XXVII. Zamek w Niedzicy; Ruiny zamku w Czorsztynie
 - XXVIII. Stary Sącz - zabytkowa starówka; cerkwie i zabudowa łemkowska
 - XXIX. Bardejov - zabytkowa starówka wpisana na listę dziedzictwa kultury i przyrody UNESCO;
 - XXX. Magurski Park Narodowy
 - XXXI. Medzilaborce - muzeum twórczości Andy Warhola.
 - XXXII. Jezioro Solińskie
 - XXXIII. Bieszczadzki Park Narodowy

Pamiętać przy tym należy, że wyznaczenie tej osi, to tylko pierwszy krok, zmierzający do określenia jej konkretnego przebiegu, który wymagać będzie dialogu w regionach, ale przede wszystkim w powiatach i gminach, bowiem to one staną się partnerami a zarazem przyszłymi beneficjentami projektu. Założenia strategiczne realizacji Via Montana będą pomocne dla stworzenia podstaw pełnej i skutecznej realizacji celu. Mogą stać się swoistym przewodnikiem dla działań podejmowanych zarówno w sferze inwestycyjnej, jak też instytucjonalnej czy promocyjnej.

Dla pełnego rozwoju transnarodowego pasma turystycznego Via Montana założono 3 zasadnicze cele:

1. Realizację trasy Via Montana,
2. Zagospodarowanie pasma Via Montana,
3. Aktywizację społeczno-gospodarczą obszaru pasma, w oparciu o sektor turystyczny, a także czwarty cel kierunkowy:
4. Powiązanie funkcjonalne pasma (przedłużenie) z terenami Karpat ukraińskich i rumuńskich.

Realizacja tych celów musi odbywać się poprzez działania zawarte w czterech obszarach strategicznych (polach działań), za które uznano:

- A. Tworzenie ram instytucjonalnych
- B. Realizację
- C. Zarządzanie i monitoring
- D. Promocję

W ramach niniejszego projektu, zgodnie z jego założeniami i formułą, rozwinięciu poddano jedynie Cel 1. Dwa pozostałe powinny być realizowane równolegle i podano dla nich jedynie ogólne założenia ramowe realizacji. Należy też dążyć do jak najszybszego stworzenia ram dla uruchomienia czwartego celu kierunkowego.

4.3.2. Określenie celów

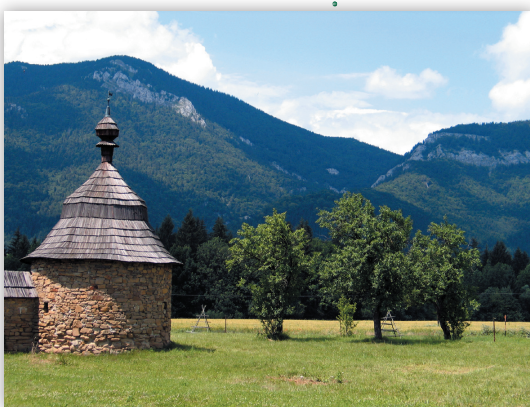
Cel 1.

Wytyczenie i realizacja samochodowej trasy turystycznej Via Montana

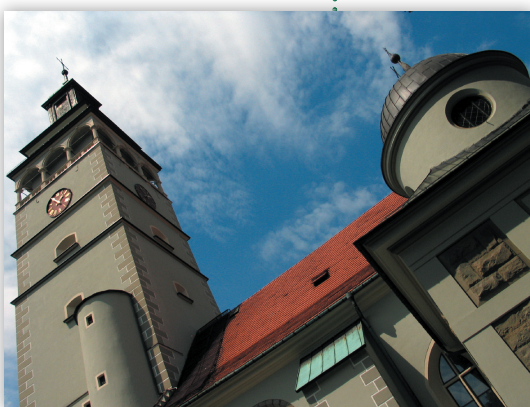
Działania Celu 1 skierowane będą na wykreowanie samochodowej drogi turystycznej w obszarze górskim i podgórskim Sudetów i Karpat, w oparciu o istniejące drogi lokalne. Ze względu na rozległość analizowanego terytorium, przebieg trasy może obejmować dwie równoległe do siebie biegnące drogi (np. po obu stronach granic), które będą łączyć się w pętlę oraz docelowo wiązać ze sobą łącznikami we wszystkich możliwych miejscach. Tak poprowadzona trasa udostępni atrakcje turystyczne w sąsiadujących krajach.

Droga realizowana w ramach tego celu powinna być oznakowana, wyposażona w parkingi, punkty widokowe, punkty informacji turystycznej etc. Zgodnie z przyjętą zasadą, trasa ta w zasadzie nie wymaga nowego zainwestowania, a jedynie remontów i modernizacji oraz odpowiedniego oznakowania istniejącej infrastruktury drogowej. Choć w założeniu nie przebiega przez obszary najcenniejsze przyrodniczo, zbliża się do nich na tyle blisko, by dać możliwość ich penetrowania pieszo i w inny nieuciążliwy dla środowiska sposób (rowerem, na nartach, konno, bryczką). W pełni świadomie trasa omija znane i „modne” miej-

Liptovské Matiasovce (SL)

Żywiec (PL)

Pieniny z okolic Sromowców Wyżnych (PL)

Pieniny – view from Sromowce Wyżne (PL)

sca na mapie turystycznej, dając szanse innym, nie mniej ciekawym i osoblwym terenom.

Działania w ramach tego celu realizowane będą głównie w oparciu o aktywność samorządów lokalnych przy wsparciu poziomu regionalnego. Wszelkie prace powinny być koordynowane przez odpowiednią strukturę, której zadaniem będzie m.in. wyznaczenie pierwszych działań pilotażowych.

Cel 2.

Zagospodarowanie i systemowe powiązania w turystycznym paśmie Via Montana

Realizacja turystycznej trasy Via Montana, objęta celem 1, to tylko pierwszy krok na drodze do stworzenia na tym obszarze nowoczesnie zarządzanego, o wysokiej jakości, rozpoznawalnego międzynarodowego i międzyregionalnego produktu turystycznego. Działania Celu 2 polegać mają na identyfikacji i stworzeniu powiązań pomiędzy najcenniejszymi, z punktu widzenia turystyki, miejsc i atrakcji w całym paśmie oddziaływania trasy.

Działania obejmą m.in. zidentyfikowanie lub wykreowanie na osi trasy tzw. węzłów rozrządowych - miejscowości, w których znajdować będą się docelowo skoncentrowane usługi takie jak: parkingi, punkty informacji turystycznej, wypożyczalnie sprzętu oraz pensjonaty, hotele, schroniska młodzieżowe, obiekty gastronomiczne, kafejki internetowe, sklepy i wszystko to, czego oczekuje dzisiejszy turysta. Miejscowości rozrządowe winny posiadać połączenia kolejowe z ośrodkami wyższego rzędu, a także być węzłami lokalnej komunikacji publicznej. Ich położenie zapewniać powinno wygodny dostęp do atrakcji turystycznych leżących w sąsiedztwie trasy.

Inna ważna grupa działań polegać będzie na rozpoznaniu i uzupełnieniu lokalnych szlaków turystycznych rozmaitego typu i kategorii (rowerowych, wędrowniczych, narciarskiego biegowego lub ski-touringowego, przejażdżek konnych i in.) oraz na powiązaniu ich w regionalne i ponadregionalne systemy w oparciu o obsługę trasy Via Montana i jej węzły rozrządowe.

Działania w ramach tego celu realizowane będą głównie przez regiony, przy wsparciu samorządów lokalnych oraz instytucji poziomu krajowego i międzynarodowego. Niezmiennie istotne będzie ujęcie poszczególnych działań w dokumentach strategicznych, związanych z planowaniem przestrzennym oraz rozwojem sektorów transportu, turystyki, itp. Podobnie jak w Celu 1, prace powinny być koordynowane przez odpowiednią strukturę zarządzającą.

Cel 3

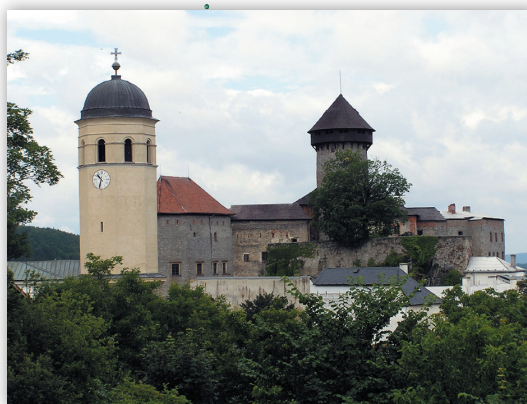
Aktywizacja społeczna i gospodarcza otoczenia Trasy Via Montana

Długofalowym założeniem projektu jest dokonanie pozytywnych przemian gospodarczych i odwrócenie negatywnych zjawisk społecznych w obszarze trasy Via Montana i jej otoczeniu. Nastąpi to w oparciu o rozwój sektora turystyki. Powstanie samej trasy jak i zagospodarowanie jej otoczenia otworzy nowe możliwości ekonomiczne dla regionów, dla których wyzwaniem jest aktywizacja peryferyjnych terenów górskich i podgórskich.

Działania w obrębie tego celu obejmować będą m.in. stworzenie szeroko dostępnych ofert szkoleniowych, związanych z obsługą sektora usług turystycznych i promocją

Korzystanie z trasy mogłoby się odbywać na wiele różnych sposobów, oto niektóre z możliwych:

- *Turysta przyjeżdża własnym samochodem do miejscowości rozrządowej z własnym rowerem lub w zimie z nartami, odbywa wycieczki po wyznaczonych trasach, wraca i odjeżdża. Leave a car take a bike*
- *Turysta przyjeżdża własnym samochodem lub pociągami do miejscowości rozrządowej (na 1 lub na więcej dni) - wypożycza np. rower jedzie do innej miejscowości, zostawia rower w wypożyczalni sieciowej i wraca kursującym po trasie lokalnym środkiem transportu publicznego (Via Montana Bus). Informacje o rozkładach jazdy - w telefonie komórkowym.*
- *Turysta dociera do miejscowości rozrządowej i dalej porusza się po obszarze pasma Via Montana w dowolny wybrany przez siebie sposób, korzystając z systemu wypożyczalni sprzętu, który nie będzie wymagał powrotu do miejsc wypożyczenia lecz umożliwiał zaniecie sprzętu w innej miejscowości. Dotyczyć może to również wędrowniczych jeździ jeżeli taka usługa będzie oferowana.*

Zamek Sovinec
(CZ)

Sovinec Castle
(CZ)

Nowoczesny kościół
w Hnevosicach
(CZ)

Modern church
in Hnevosice
(CZ)

produktu turystycznego a także ze znajomością technik społeczeństwa informacyjnego i języków obcych. Działania będą związane również z tworzeniem szerokiego wachlarza zachęt ekonomicznych, co spowoduje, że dotychczas bierna zawodowo część mieszkańców okolic trasy i jej otoczenia znajdzie zatrudnienie w jej obsłudze.

Działania w ramach tego celu realizowane będą głównie w oparciu o aktywność samorządów lokalnych i regionalnych, przy znaczącym wsparciu instytucji otoczenia biznesu, organizacji społecznych oraz lokalnych i regionalnych organizacji turystycznych. Ważne będzie wypracowanie innowacyjnych instrumentów dla wspierania działań, i skuteczny lobbying na poziomie krajowym.

Cel 4 (kierunkowy)

Kontynuacja drogi i pasma Via Montana na wschód.

Ideą projektu Via Montana jest wypromowanie w obszarze Europy Środkowo-wschodniej międzynarodowego pasma turystycznego ziem górskich Sudetów i Karpat, o rozpoznawalnej w Europie i na świecie marce. Dla realizacji tego celu niezbędne jest docelowe włączenie w obszar pasma Via Montana obszarów karpackich Ukrainy i Rumunii.

Realizacja tego Celu obejmie szeroki wachlarz działań, na który składać się będą m.in.: akcje promocyjne i informacyjne na temat realizacji Via Montana od Turyngii po wschodnie granice Polski i Słowacji, wsparcie metodologiczne dla konstrukcji projektu na Ukrainie i w Rumunii, wspieranie projektów pilotażowych, wspieranie współpracy samorządów lokalnych i regionalnych w zakresie wymiany doświadczeń związanych z realizacją projektu.

Matryca działań niezbędnych do realizacji Celu 1

OBSZARY STRATEGICZNE	DZIAŁANIA
Stworzenie ram instytucjonalnych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podpisanie porozumienia międzyregionalnego zainteresowanych samorządów 2. Powołanie instytucji zarządzającej projektem 3. Przygotowanie programu działań i określenia kosztów niezbędnych do wykreowania trasy 4. Wpisanie idei trasy do dokumentów strategicznych poszczególnych samorządów, a jej przebiegu do planów zagospodarowania przestrzennego na poziomie regionalnym
Realizacja	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sporządzenie studium wykonalności dla poszczególnych odcinków trasy, w tym określenie zakresu i kolejności robót, ich kosztów i ewentualnych terminów realizacji; 2. Uruchomienie mechanizmów w celu pozyskania środków finansowych na realizację elementów trasy; 3. Wytypowanie odcinka lub odcinków trasy do realizacji pilotażowej; 4. Realizacja odcinków pilotażowych na wybranych odcinkach dróg 5. Podjęcie działań realizacyjnych dla pozostałych odcinków trasy Via Montana
Zarządzanie i monitoring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powołanie instytucji zarządzającej trasą (monitoring i logistyka) 2. Uruchomienie pełnej nawigacji po trasie w oparciu o systemy GPS 3. Zainstalowanie w wybranych miejscach trasy kamer umożliwiających jej obserwację poprzez Internet 4. Zainstalowanie w wybranych miejscach trasy Hot spot-ów, umożliwiających swobodny dostęp do Internetu bezprzewodowego 5. Koordynowanie działalności usługowej i inwestycyjnej na trasie Via Montana i w jej otoczeniu
Promocja	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie akcji medialnej na temat Via Montana 2. Wykreowanie logo trasy 3. Stworzenie aktywnej strony internetowej i administrowanie nią 4. Opracowanie i upowszechnienie przewodnika turystycznego trasy Via Montana

Działania w ramach tego celu realizowane będą głównie w oparciu o aktywność regionów, przy znaczącym wsparciu międzyrządowych grup roboczych i komisji. Bardzo ważną rolę w bezpośrednim transferze wiedzy i doświadczeń odgrywać będą samorządy lokalne i organizacje społeczne.

4.3.3. Główne pola działań

Realizacja wszystkich wytypowanych celów strategicznych będzie odbywać się w obrębie wytyczonych obszarów strategicznych (pól działań), do których należą:

- A. Tworzenie ram instytucjonalnych
- B. Realizacja
- C. Zarządzanie i monitoring
- D. Promocja

W tych obszarach, dla każdego celu, proponowane będą specyficzne działania. Sposób podejścia prezentuje tabela działań, opracowana dla Celu 1, który objęty był niniejszym projektem.

4.3.4. Współpraca

Utworzona wizja strategiczna realizacji trasy turystycznej Via Montana, od momentu przyjęcia idei projektu do jej realizacji (wraz z zarządzaniem utworzonym produktem turystycznym), wymagać będzie stworzenia trwałej platformy współpracy pomiędzy licznymi aktorami. Współpraca ta powinna odbywać się zarówno na poziomie horyzontalnym (pomiędzy instytucjami tego samego szczebla), jak też wertykalnym (pomiędzy instytucjami o hierarchicznym stopniu zależności). Do najważniejszych obszarów współpracy należeć będą działania na polach:

- międzynarodowym
- międzyregionalnym
- pomiędzy samorządami wszystkich szczebli
- pomiędzy samorządami a instytucjami otoczenia biznesu oraz organizacjami pozarządowymi
- wewnątrzbiznesowe (pomiędzy poszczególnymi podmiotami gospodarczymi)
- pomiędzy organizacjami pozarządowymi i biznesem

Tylko wielopłaszczyznowe interdyscyplinarne działania pomiędzy wszystkimi aktorami projektu mogą doprowadzić do realizacji założonych celów strategicznych projektu pasma turystycznego Via Montana.

4.4. Upowszechnienie i promocja

Oznaką sukcesu produktu turystycznego jest jego rozpoznawalność. W ramach prowadzonych przez WBU prac, promocja turystyczna nie miała priorytetowego znaczenia, jako że wysiłki były skoncentrowane na wyznaczeniu samej trasy Via Montana. Na tym etapie realizacji projektu, autorzy szczególnie potraktowali konieczność zainteresowania ideą projektu przede wszystkim przedstawicielami samorządów, mając świadomość, że bez poparcia władz regionalnych i lokalnych, nawet najlepsza koncepcja nie ma większych szans na wdrożenie.

Strona tytułowa
"Atlasu trasy
turystycznej dla
zmotoryzowanych
Via Montana".

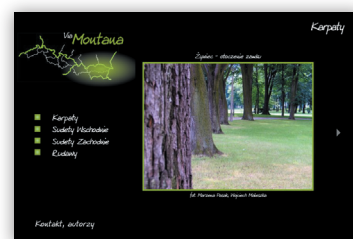

Plakat promujący projekt

Jednak, poprzez organizowane w trakcie projektu spotkania i konferencje oraz nawiązane kontakty z regionami, idea koncepcji Via Montana była rozpowszechniana i promowana. W tym także celu został wydany promocyjny „Atlas trasy turystycznej dla zmotoryzowanych Via Montana” oraz niniejsza publikacja, do której została dołączona w formie CD pełna wersja „Studium zagospodarowania przestrzennego turystycznej trasy dla zmotoryzowanych Via Montana” oraz Elektroniczny album fotograficzny.

Ponadto, informacja o realizowanym zamierzeniu została opublikowana na turystycznym portalu regionalnym „Sudety” (www.sudety.it) oraz w ogólnokrajowym miesięczniku „Urbanista” (numer 12(60) z 2007r.)

Kadry z Albumu fotograficznego
Via Montana
(wersja Flash, znajduje się
na dołączonej płycie CD)

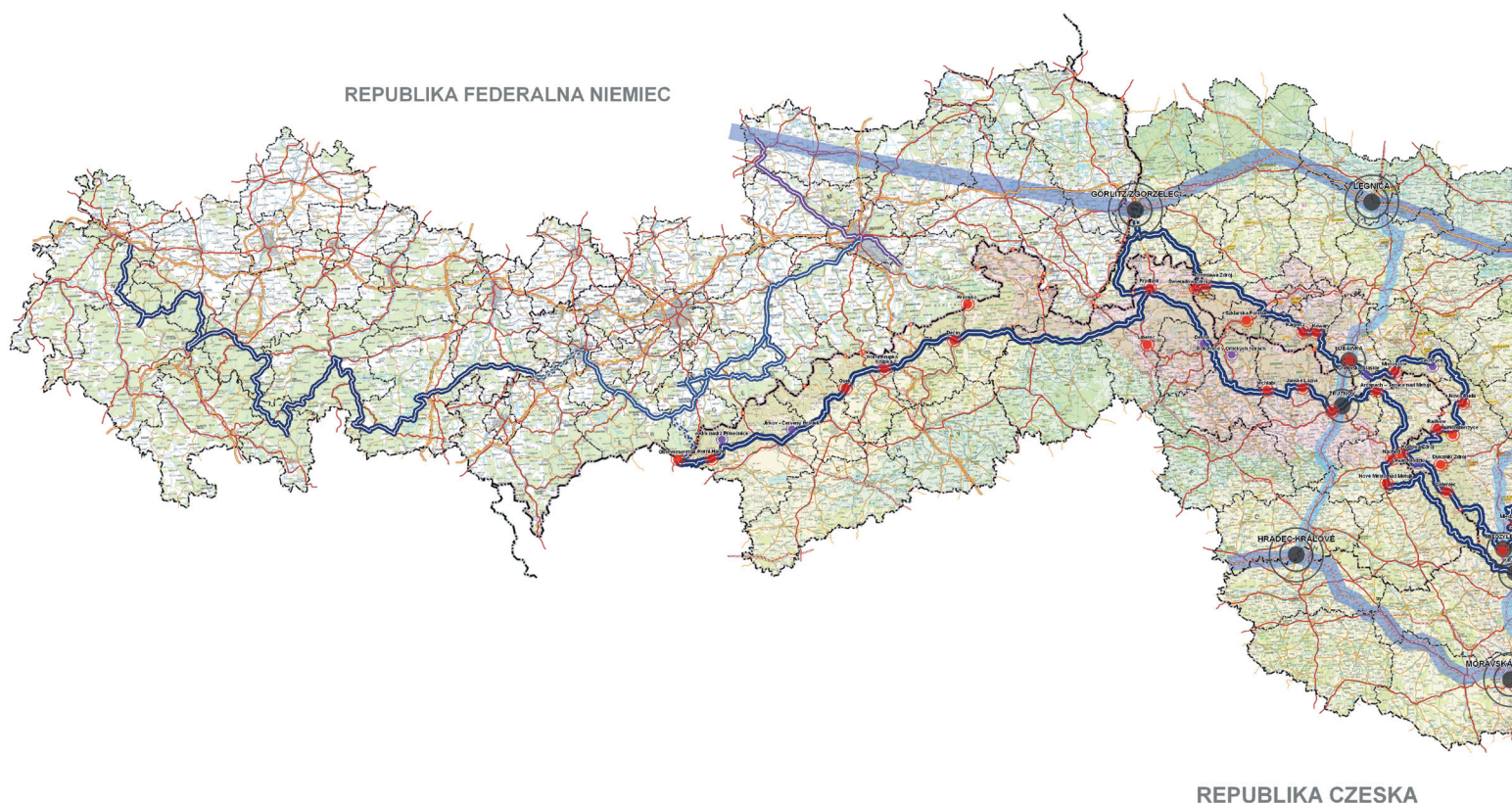
5. Zakończenie

Intensywna, trwająca półtora roku praca nad projektem dostarczyła wielu interesujących wyników i spostrzeżeń, które motywują do kontynuacji prac, zmierzających do wykreowania zintegrowanego produktu turystycznego na skalę europejską.

Publikacja ta, choć ma charakter promocyjny, pełni jednocześnie rolę informatora, który ma zachęcić instytucje szczególnie lokalnego i regionalnego do dalszych prac nad realizacją idei Via Montana. Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu, ośmielone okazywanym przez regiony zainteresowaniem, zamierza podjąć próbę kontynuacji projektu, przy współudziale zainteresowanych instytucji i organizacji. Celem drugiego etapu projektu byłoby wdrażanie zidentyfikowanych zamierzeń strategicznych oraz szeroka akcja promująca i upowszechniająca markę turystyczną Via Montana.

Droga do Żywca (PL)
Road to Żywiec (PL)

- TRASA TURYSTYCZNA DLA ZMOTORYZOWANYCH VIA MONTANA
- - - - - TRASA TURYSTYCZNA DLA ZMOTORYZOWANYCH VIA MONTANA - PRZEBIEG WARIANTU
- SZLAK WINA (SACHSISCHEN WEINSTRASSE)
- SZLAK SREBRA (SILBERSTRASSE)
- - - - - PROPONOWANE POŁĄCZENIA SZLAKÓW TURYSTYCZNYCH

POWIĄZANIA KOMUNIKACYJNE

- KORYTARZE TRANSPORTOWE
- ŁĄCZNIKI TRANZYTOWE

OŚRODKI

- OŚRODKI TRANZYTOWE
- OŚRODKI WĘZŁOWE
- OŚRODKI TURYSTYCZNE-ISTNIEJĄCE
- OŚRODKI TURYSTYCZNE-POTENCJALNE
- ⊖ DROGOWE PRZEJŚCIA GRANICZNE

WIODĄCE FORMY TURYSTYKI W POSZCZEGÓLNYCH TYPACH KRAJOBRAZU

Niziny, obniżenia, kotliny

piesza, rowerowa, konna, kajakarstwo, żeglarstwo, windsurfing, sporty lotnicze, turystyka uzdrowiskowa

Pogórza, przedgórze, wyżyny

piesza, rowerowa, konna, kajakarstwo, żeglarstwo, windsurfing, sporty lotnicze, penetracja jaskiń, wspinaczka skałkowa, turystyka uzdrowiskowa

Góry

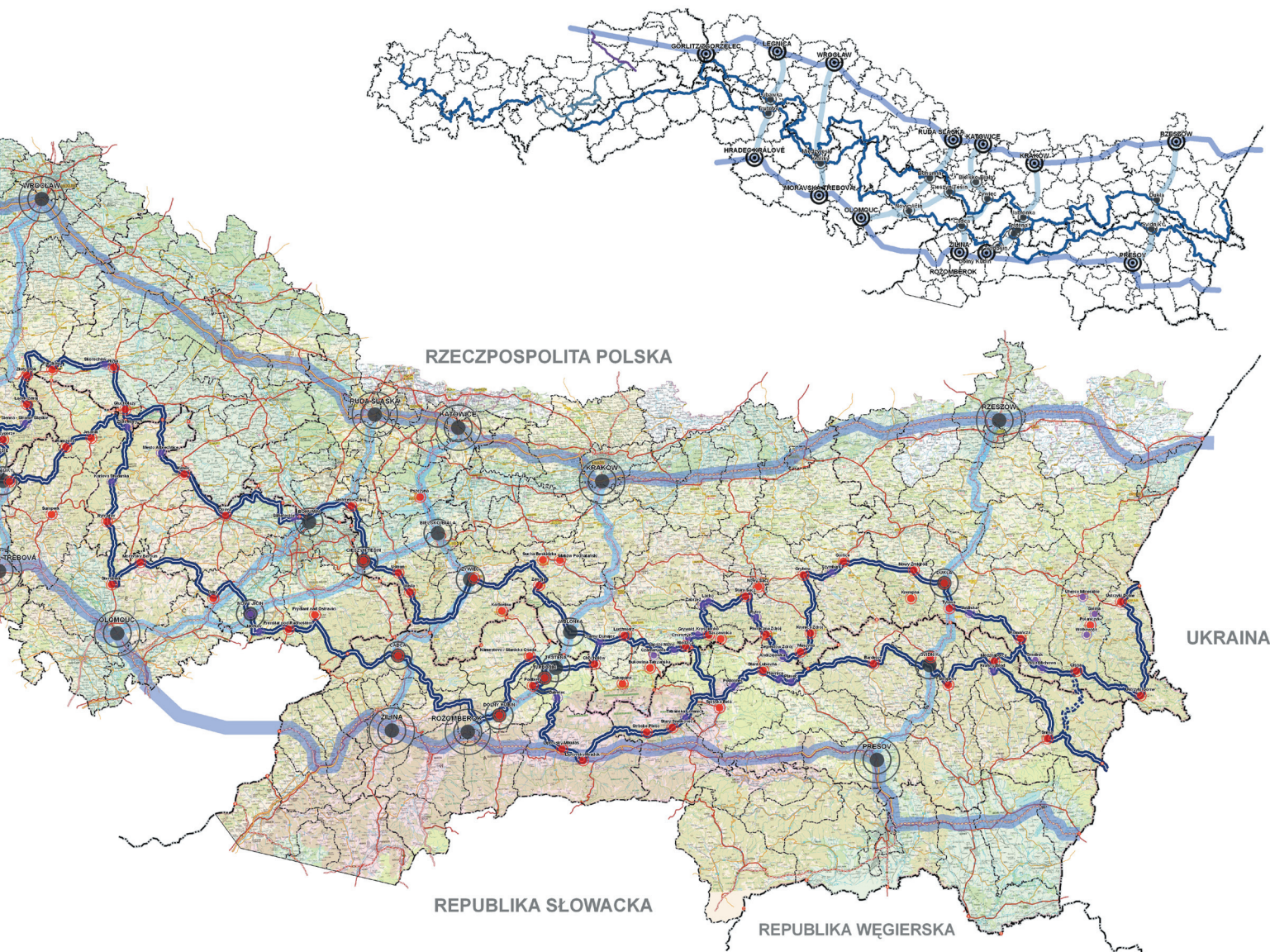
piesza, rowerowa, konna, narciarstwo zjazdowe, narciarstwo biegowe, snowboard, turystyka narciarska, wspinaczka skałkowa, penetracja jaskiń, sporty lotnicze, rafting, kajakarstwo górskie, żeglarstwo, windsurfing, skialpinizm, snowkite

Wysokie góry

Podnóże i niższe partie wysokich gór
piesza, rowerowa, konna, narciarstwo zjazdowe, narciarstwo biegowe, snowboard, turystyka narciarska, wspinaczka skałkowa, penetracja jaskiń, sporty lotnicze, rafting, kajakarstwo górskie, żeglarstwo, windsurfing, skialpinizm, snowkite

Szczytowe partie wysokich gór
wspinaczka wysokogórska, kolarstwo górskie, wspinaczka skałkowa, penetracja jaskiń, narciarstwo zjazdowe, narciarstwo biegowe, snowboard, skialpinizm

- turystyka ogólnodostępna
sezon letni
- turystyka ogólnodostępna i miejscami wycynowa
sezon letni i zimowy
- turystyka ogólnodostępna, wycynowa
sezon letni i zimowy
- turystyka ogólnodostępna, wycynowa, sporty ekstremalne
sezon letni i zimowy

- MOTOR TOURIST ROUTE VIA MONTANA
- - - - - MOTOR TOURIST ROUTE VIA MONTANA – ALTERNATIVE COURSE
- WINE ROUTE (SACHSISCHEN WEINSTRASSE)
- SILVER ROUTE (SILBERSTRASSE)
- - - - - SUGGESTED CONNECTIONS OF TOURIST ROUTES

COMMUNICATION INTERCONNECTIONS

- TRANSPORT CORRIDORS
- TRANSIT CONNECTIONS

IMPORTANT POINTS

- TRANSIT CENTRES
- NODAL POINTS
- TOURIST CENTRES – EXISTING
- TOURIST CENTRES – POTENTIAL
- ⊖ BORDER ROAD CROSSINGS

DOMINATING FORMS OF TOURISM IN RESPECTIVE TYPES OF LANDSCAPE

Lowlands, dales and valleys
walking, cycling, horse riding, canoeing, sailing, windsurfing, air-sports, resort tourism

Uplands, highlands
Walking, cycling, horse riding, canoeing, sailing, windsurfing, air-sports, cave exploration, rock climbing, resort tourism

Mountains
Walking, cycling, horse riding, downhill skiing, cross country skiing, snowboard, ski tourism, mountain climbing, resort tourism, mountain biking, rock climbing, cave exploration, air-sports, rafting, mountain canoeing, sailing, windsurfing, canoeing, sailing, windsurfing, air-sports, mountaineer skiing, snowkite

High mountains

Uplands and lower sections of high mountains
Walking, cycling, horse riding, downhill skiing, cross country skiing, snowboard, ski tourism, mountain climbing, resort tourism, mountain biking, rock climbing, cave exploration, air sports, rafting, mountain canoeing, sailing, windsurfing, mountain canoeing, sailing, windsurfing, mountaineer skiing, snowkite

High sections of high mountains
High mountain climbing, mountain biking, rock climbing, cave exploration, downhill skiing, cross country skiing, snowboard, mountaineer skiing

general public tourism
summer season

general public tourism and partially qualified tourism
summer and winter seasons

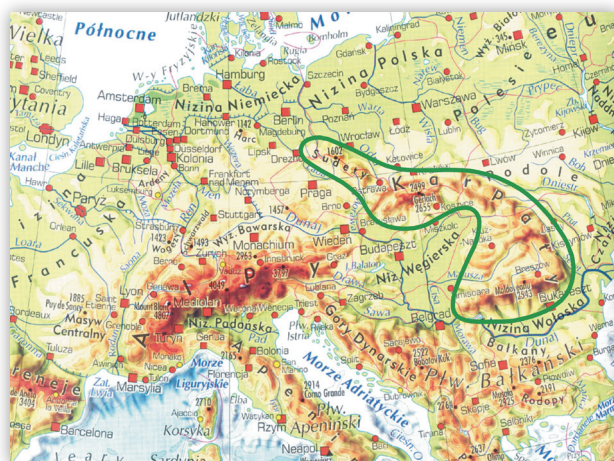
general public tourism, qualified tourism
summer and winter seasons

general public tourism, qualified tourism, extreme sports
summer and winter seasons

Pieniny (PL)
Pieniny Mountains (PL)

ENGLISH VERSION

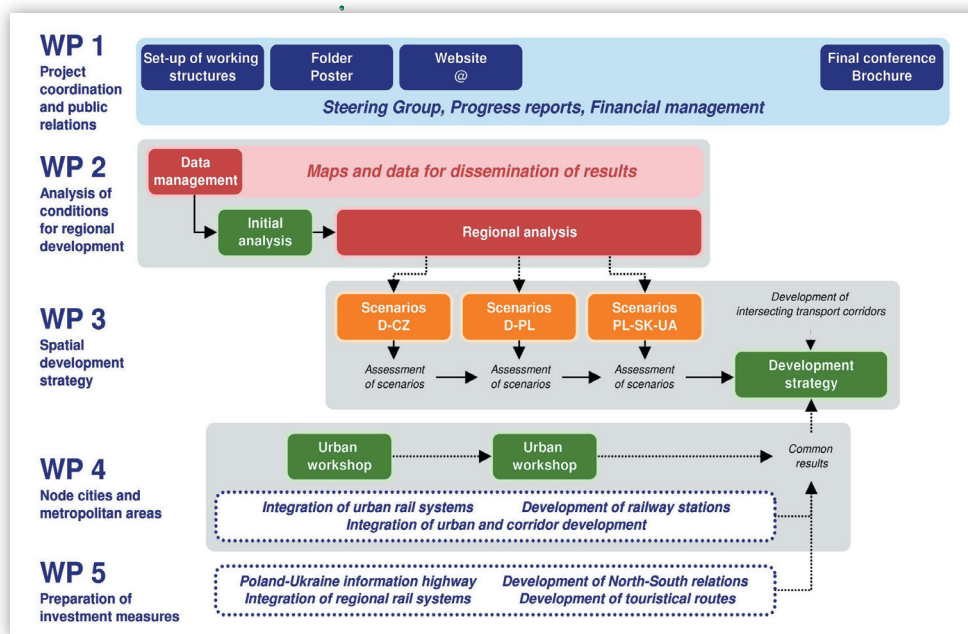

The Sudety and Carpathian mountains in European context

1. Introduction

The area of Sudety and Carpathians takes a special position in Central Europe, most of all due to geographic values and unique qualities of the natural and cultural environment. The existing variety of natural resources, landscape and cultural wealth play a significant role in the creation of regional development policies, which increasingly emphasise the necessity of economic consolidation of mountainous areas, through the development of the tourist industry.

The significance of this area has strongly increased ever since Poland, the Czech Republic and Slovakia joined the European Union. This has been reflected, amongst other things, by the large number of development projects based on Structural Funds, carried out here, in the last years. One of those projects carried out between 2005 to 2008, is **ED-CIII „Via Regia”**, performed within the Community Initiative INTERREG IIIB CADSES, and focused on development of the III Paneuropean Transport Corridor influence areas. 16 institutional partners from Germany, Poland, the Czech Republic, Slovakia and Ukraine participated in this project and their work was coordinated by the Lead Partner: The Saxon Ministry of Internal Affairs.

Scheme of the project ED-CIII "Via Regia"

The structure of the project was based on the completion of 5 main work packages, among which was the development of tourism in the III PKT area. This enabled to undertake actions targeting the elaboration and development of the idea of "Via Montana" - a tourist rout in the Sudety and Carpathian trough uplands and mountains areas. Regional Bureau of Spatial Planning in Wrocław was responsible for completion of this task. It acted on behalf of the Dolnośląskie Voivodeship who was responsible for financial aspects of the project.

2. What is Via Montana?

The name Via Montana can be interpreted in two different ways. The ultimate meaning is the **idea of an integrated, trans-European tourist rout, which will connect, in the future, mountainous and upland areas of Sudety and Carpathia, consolidating all forms of qualified and cultural tourism, thus becoming a unique transnational, integrated tourist product for this part of Europe.**

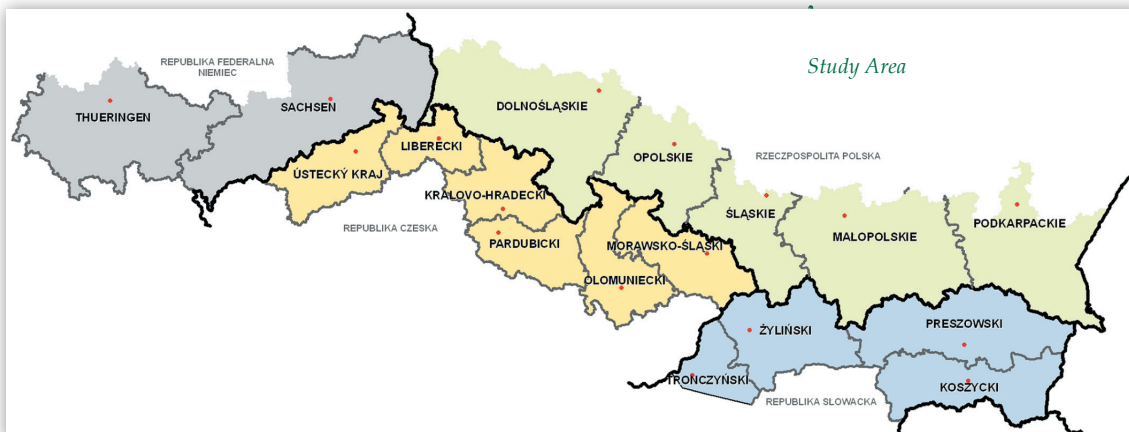
However for the requirement of this particular project, the name has been assigned to the **automobile tourist route, passing above mentioned areas** which:

- links the trans-boundary Sudety and Carpathians areas utilising mainly existing local and regional roads;
- runs through attractive areas with great tourist potential, which however are often underinvested and require support;
- by-passes the most environmentally fragile areas, though approaching them close enough to secure access;
- offers a chance and possibility to reach and visit attractive peripheral areas, located away from main cities and well-known tourist centres, giving a chance of development for other, less known today, but equally interesting locations;
- will eventually become the spine for the whole tourist development stripe, consolidating various forms of tourism, and serving as a tourist base line in the future.

The Via Montana study area is composed of the upland areas neighbouring the III Paneuropean Transport Corridor located in the territory of four countries: Federal Republic of Germany, Poland, the Czech Republic and Slovakia.

Here is some basic information concerning this region:

- area: ca. 130,000 km²
- state borders length (East – West direction): ca. 1.5 thou. km
- population: ca. 17 million
- population density: ca. 131 inh. per 1 km²
- most important physical geographical entities:
 - Thuringia Forest,
 - Rudawy Mountains (located on the German – Czech borderland),
 - Sudeten (located on the Czech – Polish borderland),
 - Western Carpathians (located on the Polish – Slovak borderland),
 - Eastern Carpathians (located on the Polish – Ukrainian borderland).

Puchaczowka Pass –
picnic point
(PL)

Przełęcz Puchaczówka
punkt piknikowy
(PL)

Bardejov
(CZ)

The study area, which in the future will form a consistent tourist range, is characterised by a great, in a European scale, tourist potential, which comprises a variety and abundance of natural landscapes, as well as objects and features of multicultural and traditions. These features, amongst others, comprise the following:

- numerous small towns with unique historical urban structures;
- large number of historical monuments and historical sites, 15 of which are placed on UNESCO World Heritage list;
- impressive areas of legally protected natural landscapes, 25 of which are covered by the strictest forms of legal protection.

At the same time this area, features relatively low social and economic potential, resulting, amongst others, from a peripheral location, away from main urban centres and important communication infrastructure. Among particularly unfavourable features, the following should be mentioned:

- increasing emigration and ageing population;
- low gross national product (5650 Euro per inh.);
- low professional qualifications of people;
- high unemployment rate, reaching in some places up to 30%.

3. Project and process

3.1. Target

The vision that laid foundations for the Via Montana study, was launching up the integrated tourist product of European significance, in the area of the Central and Eastern Europe. This product could become a strong incentive for social and economic enhancement of the relevant peripheral areas through their tourist activation. The project indicates two main goals which form the basis for a long-term implementation of this vision:

- tracing a tourist route for car users, which will act as an axis crystallizing all future activities and setting the strategic basis for successful implementation;
- local, regional and international promotion of the idea of Via Montana.

3.2. Method

The basis for the tourist route proposal was an elaboration of a „Study for development of the motor tourist route Via Montana”, which accumulated the main part of the efforts and resources of the project. The Study works included the comprehensive evaluation of the existing spatial, and socio economic conditions of the area. The diagnosis gave the foundations for the initial route demarcation basing on the previously adopted priorities, which comprised, amongst others:

- inclusion of the weakest areas requiring activation;
- searching for attractive but less-known areas;
- by-passing of the most environmentally fragile areas;
- utilisation of the existing roads of a local rank.

The proposed tourist route was then consulted in the regions. Along with the theoretical studies, the project included a thorough site inventory that enabled verification of initial assumptions. Next to the delimitation of the course of the route, the Study postulates the directions of strategic actions for its future implementation.

The main works on appointment of the route were made by the team of spatial planners from the Regional Bureau of Spatial Planning in Wrocław, supported by regional experts invited for consultations.

3.3. Partnership and cooperation

For the success of the programme one should not underestimate the meaning of convincing the local and regional authorities about the legitimacy of the undertaken initiatives. This factor will also be crucial in the future. The final effect of the project will depend on of regional and local representatives involvement, on the degree of their identification with the programme ideas, and the level of their support for implementation.

For these reasons, the project were performed in close cooperation with the representatives of the regions located within the study area. It was not possible to establish active cooperation in all cases was and at all stages of the project, nevertheless all regional authorities were informed and invited to participate in its realisation. One of the most important tasks in this regard was to address the LETTERS OF INTENT to representatives of Polish voivodeships and Czech and Slovak krajs. The regions interested in the idea of the Via Montana route, signed agreements, in which they declared their support to the initiative, in the scope of:

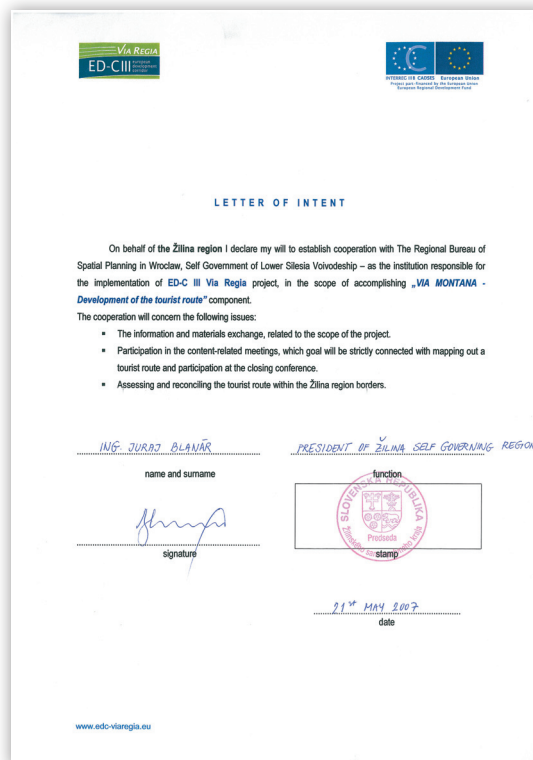
- submission of materials and information,
- participation in meetings,
- support of activities promoting Via Montana idea in their regions.

A number of informational meetings and workshops were carried out during the course of the project. These meetings were attended by representatives of regions, which were recognised as crucial for the successful project completion. The direct consultations with regional expert and written opinion expressed regarding the primarily proposed route course played a very important role in project preparation.

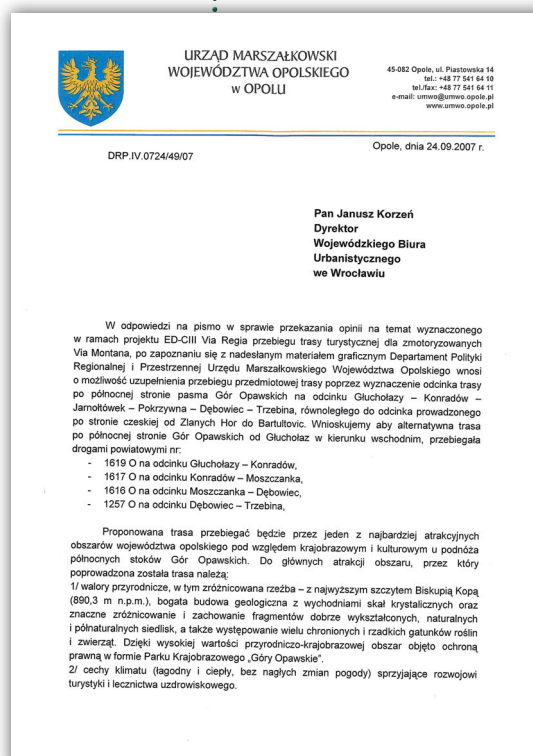
Comments, remarks and opinions brought up during discussions and opinions given were decisive for the ultimate form of the project. The direct effect of that was acceptance of the course of the route by the majority of regional partners, which may significantly contribute to realisation of the Via Montana route in the future.

Meetings and workshops:

- **WROCLAW, 27.10.2006.** – opening meeting with ED-CIII project partners interested in realisation as well as with future stakeholders. Organisers presented the goals and stipulated results of the project, and the partners had the chance to set out their own expectations of the project.

Letter of intent from Zilina Region

Opinion from Marshal Office of Opolskie Voivodeship.

*Workshop in Wisła
(Poland)
31.11.-01.12.2006
(PL)*

*Wisła,
31.11.-01.12.2006
warsztaty
(PL)*

*Final conference
in the Książ Castle
03-04.12.2007
(PL)*

*Zamek Książ,
03-04.12.2007r.
konferencja
podsumowująca projekt
(PL)*

• **WISŁA, 30.11.-1.12.2006.** – conference in the form of workshops, which gave a great impetus for further directions of the project's development. Organisers were successful not only in invitation of existing partners, but also representatives of regions, who were not directly involved, but occupy a strategic position regarding the successful project implementation, as the route Via Montana passes across their regions. During the two-day meeting, the participants were informed about the intentions of the project and were actively involved in the delimitating the initial course of the route, in accordance with their knowledge concerning their own regions. The results obtained from these workshops proved to have a substantial value, and they were utilised in the later stages of the project. A further benefit of the conference was the promotion of the idea of Via Montana among the participants.

• **KSIĄŻ, 3-4.12.2007.** – final conference presenting results of the Via Montana project. Not only all partners were invited to participate in this conference, but also non participating organisations and institutions however interested in the results obtained. The conference enabled vivid discussions on the Via Montana development in the future. Participants had the chance to assess possibilities of cooperation in future project continuation. They could also submit their proposals for further cooperation and ideas for effective project implementation.

4. Via Montana – results

4.1. Studies of development of the tourist route Via Montana

Natural environment and cultural advantages

Delimitation of the Via Montana area covers the mountainous and upland areas of the Sudety and the Carpathians. This is an area with a large number of objects and areas of unique value of natural environment, many of which legally protected.

*Ustroń
(PL)*

Paradoxically, relatively slower economic development and certain civilisation backwardness in this part of Europe, made these areas generally protected against aggressive changes, and closer to their natural condition, which attests to their distinctiveness and is to their unquestionable advantage.

Not only the natural environment, but also the cultural heritage is a strong assets of this trans-boundary area. Historic background, as well as the presence of many cultures and traditions, and their mutual diffusion, had a significant impact on the quality and nature of the cultural environment, and played a crucial role in forming the civilisation mixture present here. Unique values of the natural and cultural environment have an impressive pro-touristic potential, which has already been discovered, but so far it is being used on a relatively small scale. Without doubt, it is necessary to take further action, which will help develop well-balanced tourism, and will contribute to the dissemination and promotion of this charming European sub region.

Rudawy i Sudety	Karkonoski Park Narodowy
	Park Narodowy Gór Stołowych
	Krkonoský Národní Park (KRNP)
	Národní Park České Švýcarsko
Karpaty	Babiogórski Park Narodowy
	Gorczański Park Narodowy
	Tatrzański Park Narodowy
	Pieniński Park Narodowy
	Ojcowski Park Narodowy
	Magurski Park Narodowy
	Bieszczadzki Park Narodowy
	Tatrzański národný park (TANAP)
	Národný Park Malá Fatra
	Národný Park Nízke Tatry
	Pieninský národný park
	Národný Park Slovenský Raj
	Národný Park Poloniny

Most important forms of natural protection

National Park of Karkonosze Mountains
National Park of Tatra Mountains
International nature sanctuary of the biosphere of Eastern Carpathians
National Park of Babia Góra

Nature sanctuaries of the biosphere, acknowledged by UNESCO

Tourist potentials

Delimitation of the Via Montana route was based on identification of factors important from the tourism point of view of, such as: existing leading forms of active tourism, existing health resorts, or international tourist routes passing through the study area.

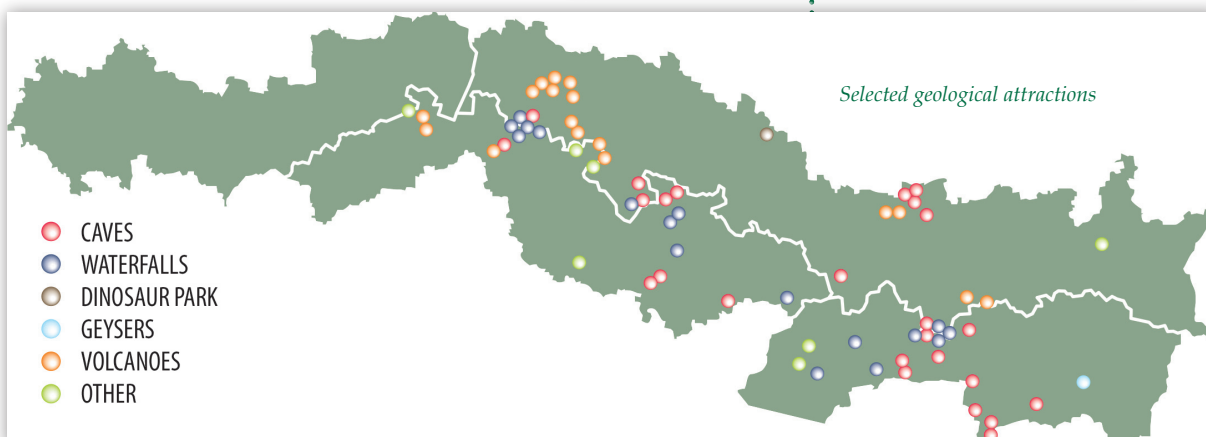
The possibility to exercise active recreation, besides enjoying natural landscape and cultural assets, has nowadays a decisive role in tourist attractiveness of the area. Characteristic features of the Sudety and Carpathians, such as: specific mountainous climate, rich resources of mineral waters, curative minerals and thermal waters, qualify the development of mul-

L.p.	Object/group	Location
1.	Jawor – the Church of Peace	Dolnośląskie Voivodeship Jawor District
2.	Swidnica – the Church of Peace	Dolnośląskie Voivodeship Świdnica District
3.	Wrocław – the Centennial Hall	Dolnośląskie Voivodeship Wrocław
4.	Olomouc – Holy Trinity Column	Olomoucký kraj Olomouc Land
5.	Litomyšl Castle	Pardubický kraj Pardubice Land
6.	Crakow - Historical Town Centre	Małopolskie Voivodeship Kraków
7.	Wieliczka Salt Mine	Małopolskie Voivodeship Wieliczka District
8.	Oświęcim – German Nazi concentration camp Auschwitz-Birkenau	Małopolskie Voivodeship Oświęcim District
9.	Kalwaria Zebrzydowska – the Bernardine monastery and pilgrimage complex	Małopolskie Voivodeship Wadowice District
10.	Binarowa, Dębno Podhalańskie, Lipnica Murowana, Sękowa – wooden churches of southern Małopolska	Małopolskie Voivodeship Gorlice District, Nowy Targ District, Bochnia District
11.	Blizne, Haczów – wooden churches of southern Małopolska	Podkarpackie Voivodeship
12.	Spišský Hrad	Prešovský kraj Prešovský Land
13.	Bardejov	Prešovský kraj Prešovský Land
14.	Vlkolincec	Žilinský kraj Žilinský Land

Historic monuments of the UNESCO cultural and natural heritage list

L.p.	Historic monument	Location
1.	Krzyszów – the Cistercians Abbey	Dolnośląskie Voivodeship, Kamienna Góra
2.	Legnickie Pole – post Benedictine monastery complex	Dolnośląskie Voivodeship, Legnica
3.	Wrocław – Historical Town Centre	Dolnośląskie Voivodeship, Wrocław
4.	Wrocław – the Centennial Hall	Dolnośląskie Voivodeship, Wrocław
5.	Góra Św. Anny – cultural and natural landscape of monastery and pilgrimage complex	Opolskie Voivodeship, Strzelce District
6.	Bochnia Salt Mine	Małopolskie Voivodeship, Bochnia District
7.	Kalwaria Zebrzydowska – landscape complex of the pilgrimage park	Małopolskie Voivodeship, Wadowice District
8.	Crakow – Historical Town Centre	Małopolskie Voivodeship, Kraków
9.	Wieliczka Salt Mine	Małopolskie Voivodeship, Wieliczka District

Historic monuments

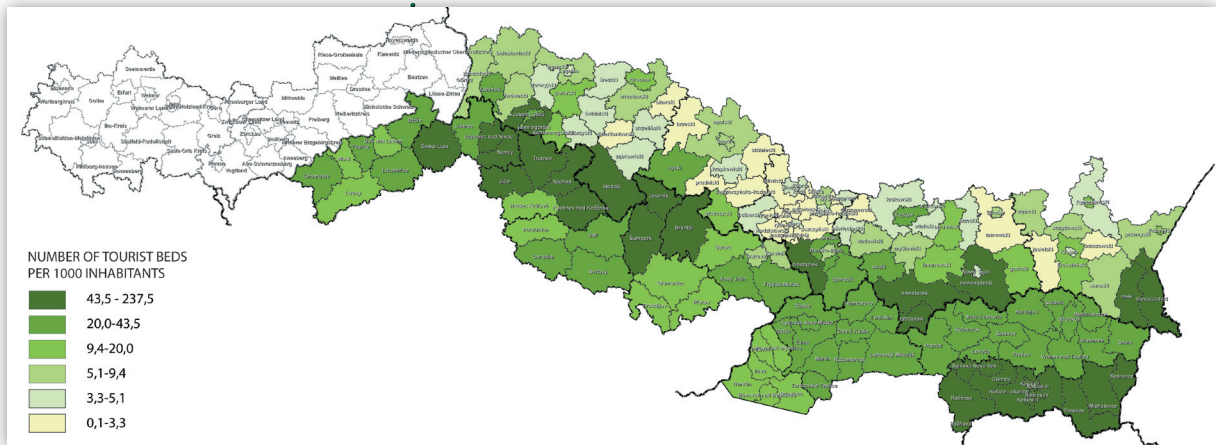
multiple health service centres. On the other hand, geological conditions, relief, or specific aerodynamic conditions determine development of various types of active tourism, amongst others: skiing, mountain climbing, cave exploration, hang-gliding and paragliding, sailing walking, bicycle or horse riding tourism, and others. Since the future users of the Via Montana route will be motor tourists, reaching any of the chosen active tourism areas located in the vicinity of the planned route will be achievable for them.

Social and economic analysis

The social and economic analysis carried out on the study area confirmed previously observed social problems existing in the area, and revealed relatively better and worse developed areas.

Authors of the study took into consideration the analysis achieved and focused their efforts on the delimitation of the Via Montana route along areas that are most affected by social and economic isolation and which at the same time are merited by their exceptional tourist advantages.

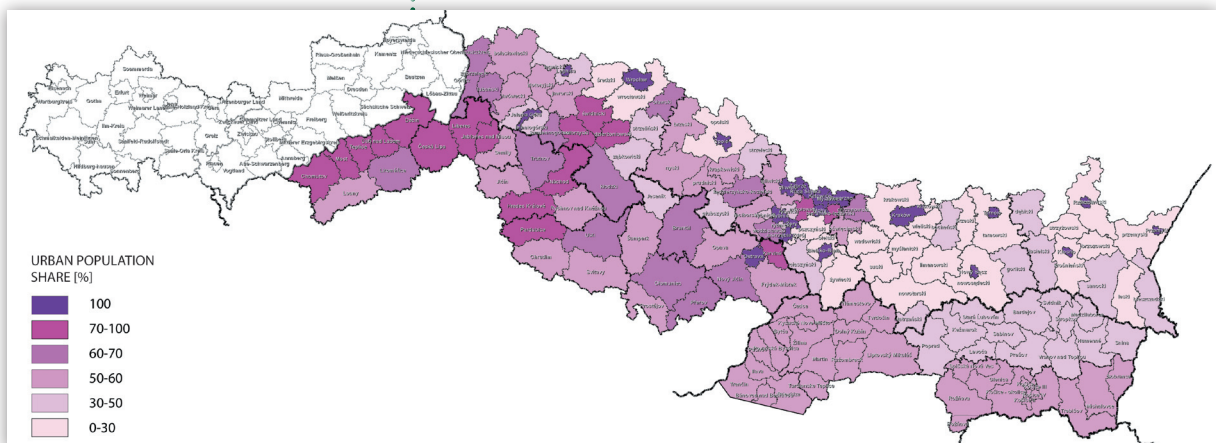
Tourist accommodation potential

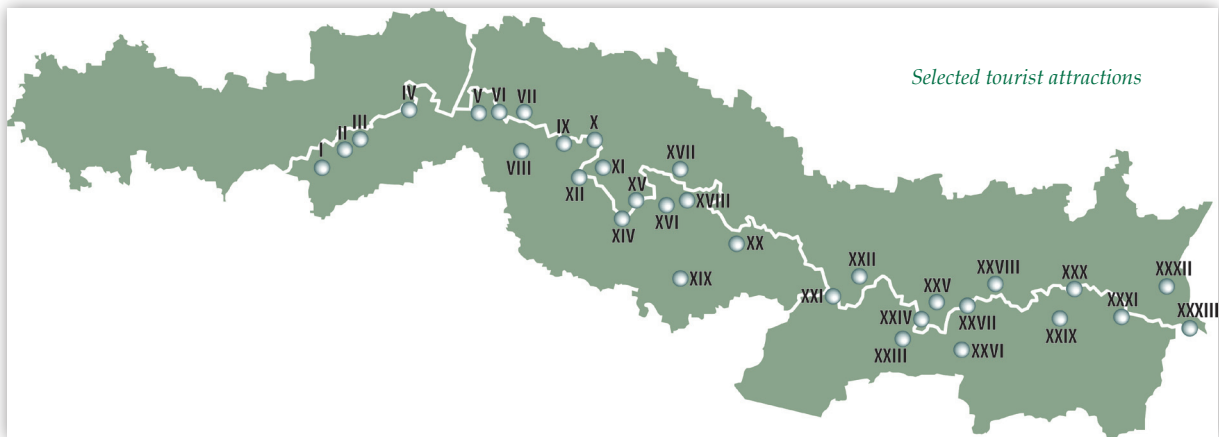

The „Study” document has a number of diagrams relating to the research and analysis performed on the study area:

- Course of the motor tourist route Via Montana, scale 1:500,000;
- Natural, landscape and cultural environment advantages, scale 1:500,000;
- Tourist and recreation advantages, scale 1:500,000;
- Social and economic factors, scale 1:2,000,000;
- Physical and geographical division, scale 1:1,000,000;
- Settlement structure, scale 1:1,000,000;
- Communication (transport?) infrastructure, scale 1:500,000.

Urbanisation

The „Study...” document was prepared in the Polish language. The document has been recorded on a CD-ROM which is included with this leaflet.

4.2. Course of the route

It begins on the border with Ukraine in the east and ends in an area of Thuringia in Germany. More than 2,500 km of roads, which runs across the mountainous regions of Slovakia, Poland, the Czech Republic and the eastern part of Germany, were defined as the tourist route Via Montana. On the route or in its vicinity one can come across a number of natural and cultural attractions, surrounded by beautiful landscapes, which impress with their uniqueness. The defined course of the route create a closed loop, functionally consolidating the two largest mountain ranges in this part of Europe, the Sudeten and the Carpathians.

The Via Montana route gives a chance to become familiar with the landscapes of Central Europe, without compromising their ecologic safety. On the other hand the variety of the forms of tourism offered along the route encourages one not only to learn about the history and culture of the borderland and experience the beauty of its virgin nature but also to exercise special forms of tourist activity.

4.3. Strategic framework for Via Montana implementation

4.3.1. Introduction

Comprehensive analysis of the existing condition drawn up within the project, gave a foundation for preparation of the strategic guidelines for implementation of the route and the range of Via Montana. An important component of the analysis was the overview of the records included with the presently effective documents and programmes at the regional and national level.

As mentioned previously, the long-range vision of the Via Montana project is to create and implement an integrated, unique, translational tourist rout in the upland and mountainous areas of the Central East Europe, located in the influence area of the III Paneuropean Transport Corridor. The works performed under the 5.4. action of the ED CIII Via Regia project, concentrated mainly on the tracing of the axis of this rout: the Via Montana motor way.

It should be stressed however that delimitation of this axis is only the first stage towards definition of its final course, which will require dialogues with the regions, but most of all with local administrations, since these will be the working partners and future beneficiaries of the project. The strategic

- I. Červený Hrádek – palace;
- II. Horní Krupka – monumental forstress;
- III. Osek – Cistercians Cloister;
- IV. National Park Czech Switzerland, Landscape Park Lusatian Mountains;
- V. Frydlant – unique urban solutions
- VI. Ižera Mountains and Foothills
- VII. Sobieszów – ruins of the medieval Castle Chojnik
- VIII. Vrchlabí – arcade tenements, baroque town hall, castle from XVI Century
- IX. Chełmsko Śląskie – weavers' houses, baroque tradesmen's tenements
- X. Góry Sowie – Owl Mountains
Głuszyca i Walim – post war underground structures and bunkers
- XI. Wambierzyce – centre of religious cult with a baroque basilica
Góry Stołowe – Table Mountains – rocky forms and labyrinths, the Road of a Hundred Bends
- XII. Náchod – neo-renaissance town hall, secessional theatre house
Kudowa Zdrój and Duszniki Zdrój – health resorts
- XIV. Międzygórze – XIX Century guest house type development in Swiss style, Igliczna Mountain with the sanctuary of the Virgin Mary
- XV. Kletno – Jaskinia Niedzwiedzia – Bear's Cave
Łądek Zdrój – health resort development
- XVI. Jeseník – town hall from XVII Century, Vodní tvrz Castle, hydrotherapy centre with sanatorium-type development
- XVII. Nysa Recreation Centre (so-called Riviera of Nysa
- XVIII. Zlaté Hory – old gold mine, ruins of three castles
- XIX. Sternberk – castle from XIII Century, Augustan parish cloister and church.
- XX. Opava – Silesian Museum
- XXI. Treble Village of Beskids (Istebna, Jaworzynka i Koniaków) – living mountaineers' culture and traditions;
- XXII. Żywiec – Old Castle from XIV Century
- XXIII. Zuberec – skansen museum of the Orava village
- XXIV. Chochołów – mountaineers' cottages and farmsteads from XVII and XIX Centuries, qualified by UNESCO as monuments of class "0" of regional architecture
- XXV. Ludźmierz – sanctuary of the Virgin Mary
- XXVI. Stary Smokovec – health resort development from XIX Century
- XXVII. Castle of Niedzica; ruins of the castle in Czorsztyn
- XXVIII. Stary Sącz – historic old town; orthodox churches and Lemkos development of mountainous villages to the east of the Valley of Poprad
- XXIX. Bardejov – historic old town registered in the UNESCO world cultural and natural heritage list
- XXX. National Park of Magura Mountains
- XXXI. Medzilaborce – museum of Andy Warhol's art.
- XXXII. Solina Lake
- XXXIII. National Park of Bieszczady Mountains

framework for Via Montana concept will be helpful for preparation of a comprehensive and efficient implementation of the project's goal. It can be used as a guideline for actions undertaken both in the investment as well as in the institutional or promotional spheres.

For the full development of the transnational tourist range Via Montana, 3 fundamental goals have been set up:

1. Realisation of the Via Montana motor route,
 2. Development of the Via Montana range,
 3. Strengthening social and economic activity, based on the tourist sector,
- and the fourth directional goal:

4. Functional consolidation (extension) of the range with the areas located in the Ukrainian and Romanian Carpathians.

Reaching these goals should be carried out through actions stipulated in four strategic areas (fields of actions), which have been defined as follows:

- A. Creation of institutional framework
- B. Implementation
- C. Management and monitoring
- D. Promotion

Within the framework of this project, in compliance with its assumptions and formula, only Goal 4 has been developed. The two remaining goals should be realised simultaneously, and for these only general framework assumptions of realisation have been defined. It should be underlined that the framework for the achievement of the fourth directional goal should be set forth in the shortest possible time.

4.3.2. Definition of goals

Goal 1. Delimitation and realisation of the motor tourist route Via Montana

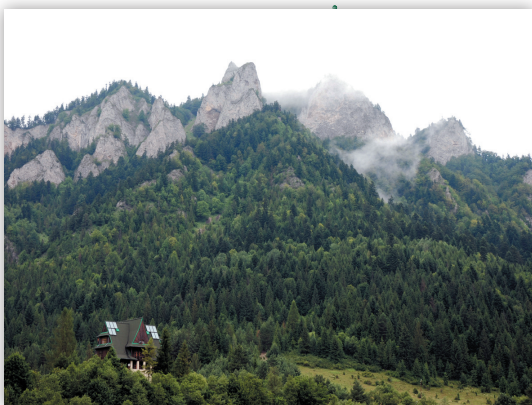
The actions within the Goal 1 shall be aimed at creation of the motor tourist route in the mountainous and uplands areas of Sudety and Carpathians, based on the existing local roads. Due to the extensiveness of the territory being studied, the course of the route may involve two parallel routes (for instance: on two sides of the border), which will form a loop, and in its final version will be interconnected by road links in all possible places. The route traced this way shall make all tourist attractions available in the neighbouring countries.

The route realised within the framework of this goal will be properly marked, equipped with parking sites, vantage points, tourist information facilities, etc. According to the adopted rule, the route basically does not require new investments but only some modernisation, repairs and suitable marking of the existing road infrastructure. Although it does not cross the most precious environmental areas, it approaches them close enough to allow their penetration by foot or by another environmentally friendly way (bicycles, skis, horse riding, horse brett etc.). By default, the route bypasses the popular and „fashionable“ places from the tourist maps, giving a chance to the other, not less attractive and interesting places.

Kezmarok
(SL)

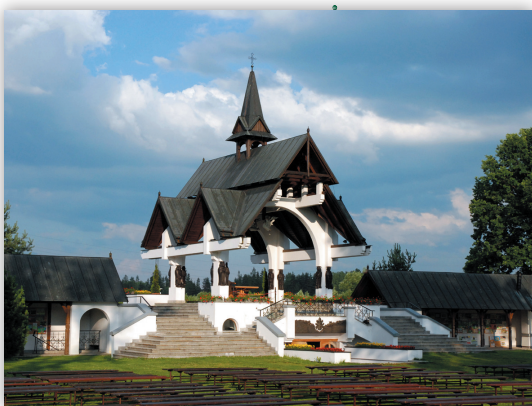

Trzy Korony (Three
Crowns) – view from
Sromowce Nizne
(PL)

Trzy Korony
ze Sromowców Niżnych
(PL)

Shrine of Blessed
Mary the Queen
of Podhale
in Ludzmierz
(PL)

Ludzmierz
Sanktuarium
Matki Boskiej
Królowej Podhala
(PL)

The actions foreseen within the framework of this goal shall be carried out mainly basing on the activity of the local self governments, with the support offered from the regional level. All activities should be coordinated by a suitable structure, which will, amongst other things, define the first pilot projects.

Goal 2

Development of the Via Montana tourist range and building the structural relations system.

Realisation of the tourist route Via Montana, covered by Goal 1, is just the first step towards creation, in this area, the well managed, high quality and internationally recognisable interregional tourist product. Activities in the Goal 2, should involve identification and creation of relationships between sites and attractions which are most valuable from the point of view of tourism and are located at the "catchment" area of the motor route.

The actions will involve, amongst other things, identification and strengthening, on the route axis, so called distribution nodes – towns or villages in which target services will be placed as for example: big parking sites, tourist information facilities, equipment hiring facilities and guest houses, hotels, youth hostels, gastronomic objects, internet cafes, shops, and everything that modern tourist will expect. The node places should have railway connections with urban centres, and should serve as local public communication junctions. Their position should provide easy access to tourist attractions located in the vicinity of the route.

Another important group of actions will involve recognition and filling the gaps in various types and categories of local tourist routes (bicycles, hitchhiking, cross-country skiing, ski-touring, horse riding, and others), and their consolidation into regional and transregional systems based on services offered along the Via Montana route, mainly in its nodal points.

Actions taken within the framework of this goal shall be realised mainly by the regions, with support of local authorities as well as institutions from the national and international level. It will be particularly important to include specific actions in the strategic documents, related to spatial planning and development of the transport and tourism sectors. Similarly to Goal 1, the works should be coordinated by a suitable managing structure.

Goal 3

Strengthening social and economic activity of the Via Montana route range.

The long-range assumption of the project is to obtain positive economic transformations and revert negative social phenomena in the area of the Via Montana route and in its surroundings. This shall be achieved basing on the development of the tourist sector. Formation of the route and the management of its surroundings will bring new economic possibilities for the regions, in which activation of peripheral mountainous and upland areas will be a challenge.

The actions taken within the framework of this goal shall cover, amongst other things, creation of commonly available training offers, related to the tourist service sector and promotion of touristic product, as well as knowledge and skills concerning information society technologies and foreign languages. These activities shall also be connected

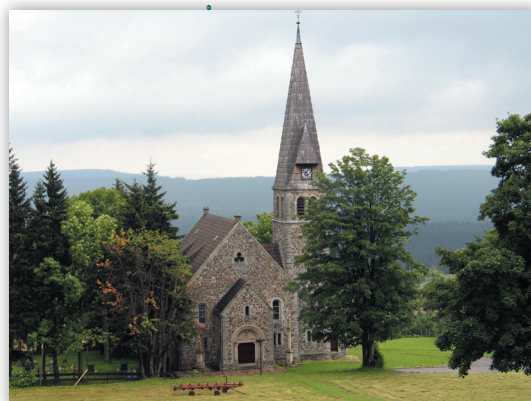
The use of the route could be made available in a number of different ways. Here are some of them:

- *Tourists come by their own car to the „distribution“ locality with their own bicycles, or in winter time with their skis; then they make their excursions along the delimited route, return to their car and leave. Leave a car take a bike;*
- *Tourists come by their own car or by train to the „distribution“ locality (for 1 or more days), rent a bicycle, for instance, and go to another locality, leave the bicycle in the network rental facility, and return by local public transport means driving along the route (Via Montana Bus). Information about the transport time table – available in the mobile networks.*
- *Tourists come to the „distribution“ locality and then moves across the Via Montana tourist range using any method chosen at their discretion, taking advantage of the equipment rental system, which does not enforce the necessity to return the equipment to the original place of rental, but enables return of equipment at a different locality. This also applies to horse riding excursions, providing that this service is to be offered in the selected area.*

*Goldbearing Mills
- gold ore grinding mill
(CZ)*

*Zlatorudne Mlyny
- młyn do mielenia rudy
(CZ)*

*Neo-Roman Church
of St. Anne from 1902
in Zieloniec
(PL)*

*Zieloniec
neoromański kościół
św. Anny z 1902 r
(PL)*

with the formation of a variety of economic incentives, which will result in occupational activation of part of the hitherto inactive population living along the route and in its vicinity.

The actions within the framework of this goal shall be realised basing mainly on the active participation of the local and regional authorities, with significant support from the institutions operating in the business sector, social organisations, as well as local and regional tourist organisations. It will be important to work out innovative instruments supporting project actions, and to perform an efficient lobbying at the national level.

Goal 4 (directional)

Continuation of the route and the range Via Montana further to the east

The idea of the Via Montana project is to promote, in Europe and in the world, internationally recognisable tourist brand for mountainous areas of Sudety and Carpathians. In order to realise this goal, it will be necessary to incorporate the Carpathian lands of Ukraine and Romania with the area of the Via Montana range.

Realisation of this goal will involve a large variety of actions, of which some will include promotion and information actions about Via Montana implementation in the regions from Thuringia through to the eastern borders of Poland and Slovakia, substantial support for preparation of the project in Ukraine and in Romania, support to pilot projects, support for cooperation between local and regional self governments in the scope of exchange of experiences related to realisation of the project.

Matrix of actions necessary
to realise Goal 1

STRATEGIC AREAS	ACTIONS
Creation of institutional framework	<ol style="list-style-type: none"> 1. Signing an interregional agreement between the interested local self governments; 2. Appointment of the institution managing completion of the road; 3. Preparation of the action plan and determination of expenses necessary to prepare the route; 4. Transferring the idea of the route into the strategic documents of individual self governments, and the route's course into the spatial planning plans at the regional level;
Implementation	<ol style="list-style-type: none"> 1. Elaboration of the feasibility study for all individual sections of the route, including the definition of the range and sequence of works, their costs and possible time limits for realisation; 2. Setup of specific mechanisms for acquisition of financial resources necessary for realisation of specific elements of the route; 3. Appointment of the section or sections of the route for pilot projects; 4. Realisation of pilot projects on selected sections of the roads; 5. Undertaking of actions to be realised on the remaining sections of the route Via Montana;
Management and monitoring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Appointment of the institution managing the monitoring and logistics of the route. 2. Start-up of full route navigation based on existing GPS systems; 3. Installation, in chosen places of the route, web cameras enabling observation of the route through the Internet; 4. Installation, in chosen places of the route, of hot-spots, enabling free access to wireless Internet; 5. Coordination of service and investment activities along the route Via Montana and in its vicinity;
Promotion	<ol style="list-style-type: none"> 1. Introduction of the media action promoting Via Montana; 2. Creation of the logo of the route; 3. Creation of an interactive web page, and securing its administration; 4. Elaboration and dissemination of the Via Montana tourist guide.

The actions within the framework of this goal shall be carried out mainly basing on activity of regions, with significant support expected from inter governmental working groups and committees. A very important role in the direct transfer of knowledge and experiences is to be played by local authorities and NGO's.

4.3.3. Main fields of actions

Realisation of all appointed strategic goals will be executed within the framework of the identified strategic areas (fields of actions), which comprise:

- A. Formation of institutional framework
- B. Implementation
- C. Management and monitoring
- D. Promotion

In these areas, for each goal, specific actions will be proposed. The approach is presented in the table of actions, compiled for Goal 1, which is covered by this project.

4.3.4. Cooperation

The strategic vision created for realisation of the tourist route Via Montana, from the moment of adoption of the project idea to its implementation (along with the management of the created tourist project), will require the setup of a permanent platform of cooperation between numerous participants. Such cooperation should be carried out both at the horizontal level (between institutions of the same level), and at the vertical level (between institutions linked hierarchically). The most important areas of cooperation will be the activities in the following fields:

- International
- Interregional
- Between local authorities of all levels
- Between local authorities and institutions operating in the business sector and NGOs
- Intrabusiness (between individual business entities)
- Among various NGOs and business

Only multi-area interdisciplinary activities between all participants of the project may result in successful achievement of the assumed strategic goals set out for the Via Montana tourist range.

4.4. Dissemination and promotion

Indication of success of a tourist product is its recognisability. Within the framework of works carried out by WBU, tourist promotion had no priority, since the efforts focused on the delimitation of the route Via Montana itself. At the stage of project implementation, it will be a must to draw self governments interest to the idea of the project, because without support of regional and local authorities, even the best concept will not have good chances for implementation.

Nevertheless, thanks to the meetings and conferences organised during the course of the project, as well as contacts made with the regions, the Via Montana idea

„Atlas of the tourist route Via Montana”
- title page

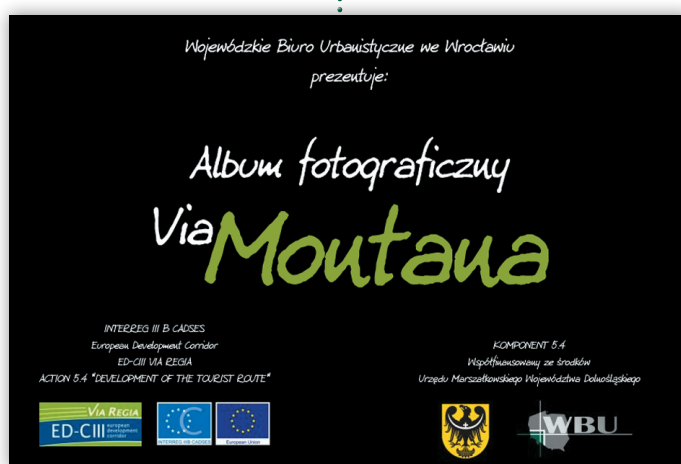

Poster promoting
the Project

was successfully disseminated and promoted. For strengthening the aspect of promotion the „Atlas of the tourist route Via Montana” was published as well as presented publication, which is accompanied by a full CD version of the „Study of development of the tourist route Via Montana” and the „Electronic photo album”.

Furthermore, the information about the Via Montana project was published on a regional tourist portal „Sudety” („Sudeten”) (www.sudety.it) and in the nation-wide monthly magazine „Urbanista” („Town Planner”) (No. of issue 12(60) from 2007).

*Shots from the
“Electronic photo album”
(Flash version on the enclosed CD)*

5. Conclusion

Intensive, lasting one and a half years work on the project delivered many interesting results and observations, which motivate for further continuation of the works, targeting in creation of an integrated tourist product of a pan European scale.

This publication, despite its promotional nature, serves also as a guidebook, which should encourage institutions of local and regional levels to further efforts focusing on implementation of the Via Montana idea. The Regional Bureau of Spatial Planning in Wrocław, encouraged by the interest manifested by the regions, is considering to undertake an attempt to continue the project, with the cooperation of the interested institutions and organisations. The aim of the second project would be to implement the identified strategic goals, as well as to perform a wide-spread action promoting and disseminating the tourist brand Via Montana.

Contacts, authors/Kontakt, autorzy

Contact/Kontakt:

Regional Bureau of Spatial Planning in Wrocław
Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu
ul. Świdnicka 12/16
50-068 Wrocław

www.wbu.wroc.pl
wroc@wbu.wroc.pl
tel. +48 71 343 80 05
tel./fax +48 71 344 52 45

mgr inż. Janusz Korzeń
Director of the Bureau/Dyrektor Biura
jkorzen@poczta.wbu.wroc.pl

dr arch. Magdalena Belof
Vice Director of the Bureau/Vice Dyrektor Biura
mbelof@poczta.wbu.wroc.pl

mgr inż. Ilona Szarapo
Coordinator of the project/Koordinator projektu
iszarapo@poczta.wbu.wroc.pl

Team of authors/Zespół autorski:

mgr inż. Robert Banasiak
dr inż. arch. Magdalena Belof
mgr Marzenna Halicka Borucka
mgr inż. Kamila Głowacka
Dipl. -Ing. Weronika Kumorek-Kazimierska
mgr inż. Przemysław Malczewski
mgr Wojciech Maleszka
mgr inż. Ewa Markowicz Judycka
mgr inż. Rajmund Nowicki
mgr inż. arch. Marzena Pasak
mgr inż. arch. Tomasz Polański
mgr inż. Aleksandra Sieradzka – Stasiak
mgr inż. Ilona Szarapo
mgr Dariusz Zięba

computer adaptation/oprocowanie komputerowe:

Alicja Brakoniecka
Przemysław Malczewski
Rajmund Nowicki

desk-top publishing and typesetting/skład i łamanie:

Alicja Brakoniecka

Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne
we Wrocławiu
ul. Świdnicka 12/16
50-068 Wrocław

tel./fax +48 (71) 344 52 45
e-mail: wroc@wbu.wroc.pl
www.wbu.wroc.pl

ISBN 83-913472-8-1

